

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Aino Saari

**NEGATIIVINEN OMA PÄÄOMA YRITYSMUODON
MUUTOKSESSA**

Pro gradu -tutkielma

Vero-oikeus

Tampere 2014

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

SAARI, AINO: Negatiivinen oma pääoma yritysmuodon muutoksessa

Pro gradu -tutkielma, 70 s.

Vero-oikeus

Tammikuu 2014

Tutkimus käsittelee negatiivista omaa pääomaa yritysmuodon muutoksessa yksityisliik-
keestä ja henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Aihe on ajankohtainen, koska yhteisöverokan-
nan laskeminen 24,5 prosentista 20 prosenttiin 1.1.2014 voi lisätä muodonmuutosten
määrää ja kasvattaa osakeyhtiömuodon suosiota. Tutkimuksen ensisijaisena tarkoituk-
sena on selvittää, millaisia vero-oikeudellisia ongelmia negatiivinen oma pääoma voi
aiheuttaa yritysmuodon muutoksessa ja miten muodonmuutos voidaan verosuunnittelun
avulla saattaa läpi ilman veroseuraamuksia. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan KHO:n
ratkaisulinjan kehitystä ja pyritään hahmottamaan, miten peitellyn osingon riski käyttäy-
tyy tämänhetkisessä oikeustilassa.

Tutkimusaihetta käsitellään oikeusdogmaattista eli lainopillista metodia käyttäen. Sen
tehtävänä on systematisoida, analysoida ja tulkita voimassa olevaa oikeutta oikeus-
lähteistä saatavan tiedon avulla. Tutkielman tavoitteena on näin ollen selvittää voimassa
olevan oikeuden kanta tutkielmassa esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja systematisoida
aihetta säänteleviä normeja ja oikeuskäytäntöä. Tutkimuskohdetta lähestytään keräämäl-
lä, tulkitseamalla ja analysoimalla lähdeaineistoa. Tutkielman keskeisintä lähdeaineistoa
ovat lainsäädäntö, hallituksen esitykset, oikeuskäytäntö, oikeuskirjallisuus ja viran-
omaislähteet.

Yritysmuodon muutoksessa varojen on riitettävä käyvin arvoin laskettuna osakeyhtiön
vähimmäisosakepääoman ja velkojen katteeksi. Tutkimuksessa havaittiin, että negatii-
vinen oma pääoma vaikuttaa myös korkojen vähennyskelpoisuuteen ja yhtiöosuuden
luovutusvoiton verotukseen. Ylisuuret yksityisötöt voidaan katsoa peiteltyiksi osingoksi
tai ne saatetaan osakeyhtiöaikana katsoa veron kiertämiseksi, jos osakkeet myydään
TVL 46.4 §:n kiertämiseksi. Yksityisötöt katsotaan peiteltyiksi osingoksi, jos muutos-
vuonna tehtyjen yksityisottojen takia yrityksen oma pääoma on muodostunut negatiivi-
seksi tai negatiivisuus on kasvanut, ja on selvää, että tarkoitus on lähtökohtaisesti ollut
yhtiön tyhjentäminen ennen yritysmuodon muutosta. Negatiivinen oma pääoma voidaan
kattaa kuudella eri tavalla ennen yritysmuodonmuutosta: pääomansijoituksella, arvon-
korotuksella, lainasaamiseksi kirjaamalla, siirtämällä negatiivisuus osakeyhtiöön, tulo-
rahoituksella tai jättämällä osa veloista edeltävään yritysmuotoon. Arvonkorotusta ei
pitäisi menetelmänä hyväksyä, koska se avaa veronkiertomahdollisuuksia.

SISÄLLYS

<i>SISÄLLYS</i>	<i>III</i>
<i>LÄHTEET</i>	<i>V</i>
<i>OIKEUSTAPAUKSET</i>	<i>XII</i>
<i>LYHENTEET</i>	<i>XIII</i>
<i>1 JOHDANTO</i>	<i>1</i>
1.1 Aiheen taustaa	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuskohteen rajaus	3
1.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusmetodi	5
1.4 Tutkimuksen rakenne ja aineisto sekä keskeisimmät käsitteet	7
<i>2 MUODONMUUTOKSEN LÄHTÖKOHDAT JA NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN ONGELMAN MUODOSTUMINEN</i>	<i>12</i>
2.1 Yritysmuodon valinta ja muodonmuutoksen syyt	12
2.2 Oman pääoman muodostuminen negatiiviseksi	14
2.3 Oma pääoma muutoksen keskiössä	15
<i>3 MUODONMUUTOS KÄYTÄNNÖSSÄ</i>	<i>21</i>
3.1 Yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi	21
3.2 Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi	22
3.3 Ongelman käsittely Verohallinnossa	25
<i>4 YRITYSMUODON MUUTOSTEN ERITYISKYSYMYKSIÄ</i>	<i>27</i>
4.1 TVL 24 §:n jatkuvuusperiaate	27
4.2 Varainsiirtoverotus	32
4.3 Tappioiden vähennyskelpoisuus	33
4.4 Korkojen vähennyskelpoisuus	34
<i>5 NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN JOHTUMINEN YKSITYISOTOISTA</i>	<i>38</i>

5.1 Yksityisotot ongelmana yritysmuodon muutoksessa	38
5.2 Yksityisottojen verotukselliset ja yhtiöoikeudelliset perusteet	39
5.3 Yksityisotot henkilöyhtiössä	42
5.3.1 KHO 2000:50	46
5.3.2 KHO 2004:19	48
5.4 Yksityisotot yksityisliikkeessä	49
5.5 KHO:n ratkaisulinjan kehittyminen	51
5.6 Lainsäädännön kehittäminen	52
<i>6 VAIHTOEHDOT NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN ONGELMAN RATKAISEMISEKSI</i>	<i>54</i>
6.1 Muodonmuutoksen mahdollistaminen verosuunnittelun avulla	54
6.2 Pääomansijoitus	55
6.3 Arvonkorotus	60
6.4 Lainasaamiseksi kirjaaminen	62
6.5 Negatiivisuuden siirtäminen osakeyhtiöön	64
6.6 Tulorahoitus	65
6.7 Velkojen jättäminen edeltävään yhtiömuotoon	65
<i>7 JOHTOPÄÄTÖKSET</i>	<i>67</i>

LÄHTEET

Aarnio 1989

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.

Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa: Osakeyhtiölaki II. 2., uudistettu painos. Talentum 2010.

Andersson 1993

Andersson, Edward: Privat- och skatterättsliga bedömningen av bolagsmans i öppet bolag överstora privatuttag. Tidskrift utgiven av Juridiska föreningen i Finland. 129 (1993): 2–3, s. 87–99.

Andersson 2006

Andersson, Edward: Johdatus vero-oikeuteen. 13., uudistettu painos. Talentum 2006.

Andersson – Ikkala – Penttilä 2009

Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. 12., uudistettu painos. Talentum 2009.

FVCA – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2013

FVCA – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry: Mitä pääomasijoittaminen on? <http://www.fvca.fi/yrittajalle>. (19.6.2013)

HE 6/1987

HE 6/1987: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi.

HE 200/1992

HE 200/1992: Hallituksen esitys eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

HE 203/1992

HE 203/1992: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta.

HE 109/2005

HE 109/2005: Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 112/2013

HE 112/2013: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2014.

HE 185/2013

HE 185/2013: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

Hirvonen 2012

Hirvonen, Ari: Oikeuden ja lainkäytön teoria. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2012.

Honkamäki – Pennanen 2010

Honkamäki, Tuomas – Pennanen, Matti: Yritysjärjestelyjen käsikirja. WSOYpro 2010.

Husa – Pohjolainen 1994

Husa, Jaakko – Pohjolainen, Teuvo: Julkisoikeuden kirjallisen työn laadintaopas: ohjeita julkisoikeudellisen esseen, seminaariesitelmän ja pro gradu – työn laatijalle. Joensuu 1994.

Ihantola – Leppänen – Kuhanen – Sivonen 2009

Ihantola, Eeva-Mari – Leppänen, Pasi – Kuhanen, Hanna – Sivonen, Irene: Yrityksen kirjanpito. 2., uudistettu laitos. Gaudeamus 2009.

Immonen 2011

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. 5., uudistettu painos. Talentum 2011.

Immonen – Ossa – Villa 2011

Immonen, Raimo – Ossa, Jaakko – Villa, Seppo: Osakeyhtiön pääoman hallinta. Talentum 2011.

Immonen – Ossa – Villa 2012

Immonen, Raimo – Ossa, Jaakko – Villa, Seppo: Henkilöyhtiön pääoman hallinta. Talentum 2012.

Järvenoja 2007

Järvenoja, Markku: Yritysjärjestelyjen verotus. 2., uudistettu painos. WSOYpro 2007.

Järvenoja 2008

Järvenoja, Markku: Yksityisöt yritysmuodon muutoksessa. Verotus 4/2008, s. 373–384.

Järvenoja 2013

Järvenoja, Markku: Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa – Vero-oikeudellinen tutkimus vero-oikeuden ja yhtiöoikeuden suhteesta henkilöyhtiön omaan pääomaan liittyvissä oikeustoimissa. Lakimiesliiton kustannus 2013.

KILA 7.4.1986/834

Kirjanpitolautakunta, 7.4.1986: Yksityisottojen ja välittömien verojen merkitseminen ay:n, ky:n ja yksityisen liikkeen- tai ammatinharjoittajan kirjanpitoon.

KILA 28.5.2002/1681

Kirjanpitolautakunta, 28.5.2002: Henkilöyhtiön yhtiömiesten yhtiöpanosten kirjanpidollisesta käsittelystä.

KILA 21.6.2005/1749

Kirjanpitolautakunta, 21.6.2005: OYL:n vastaisten rahanostojen käsittelystä kirjanpidossa.

Leppiniemi – Walden 2012

Leppiniemi, Jarmo – Walden, Risto: Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. SanomaPro 2012.

Mattila 2008

Mattila, Pauli K.: Yrityksen nettovarallisuus verotuksessa. Verotus 2/2008, s. 112–122.

Myrsky – Linnakangas 2010

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: Elinkeinotulon verotus. 3., uudistettu painos. Talentum 2010.

Mähönen – Säiläkivi – Villa 2006

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki käytännössä. Sanoma Pro Oy 2006.

Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. WSOYpro 2007.

Mähönen – Villa 2006

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö I. Yleiset opit. WSOYpro 2006.

Nykänen – Rabinä 2013

Nykänen, Pekka – Rabinä, Timo: Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. 3., uudistettu painos. Talentum 2013.

Patentti- ja rekisterihallitus 2013 a

Patentti- ja rekisterihallitus: Kaupparekisteri. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä.

<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. (11.11.2013)

Patentti- ja rekisterihallitus 2013 b

Patentti- ja rekisterihallitus: Kaupparekisteri. Yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnan jatkaminen osakeyhtiömuotoisena.

<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yeh/muutokset/muutososakeyhtioksi.html>. (4.11.2013)

Patentti- ja rekisterihallitus 2013 c

Patentti- ja rekisterihallitus: Kaupparekisteri. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi.

<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/avoinyhtiojaky/muutokset/muutosoyksi.html>. (4.11.2013)

Suomen Pankki 2013

Suomen Pankki: Peruskoron muutokset vuodesta 1867.

http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/korot/pages/tilastot_markkina-ja_hallinnolliset_korot_peruskoron_muutokset_fi.aspx. (21.11.2013)

Tikka 1972

Tikka, Kari: Veron minimoinnista: tutkimus tulo- tai omaisuusverosta vapautumisen tarkoituksessa tehdyistä toimista lainsoveltamisongelmana erityisesti silmällä pitäen verotuslain 56 §:ää. Judex 1972.

Timonen 1999

Timonen, Pekka: Johdatus Suomen oikeusjärjestelmään 1: Yksityisoikeus. 2., uudistettu laitos. Lakimiesliiton kustannus 1999.

Tuori 2000

Tuori, Kaarlo: Julkisoikeuden perusteet. Forum iuris. Helsingin yliopisto 2000.

Vehniä 2000

Vehniä, Marko: Osakkeiden hankintamenon määrittäminen muutettaessa henkilöyhtiö osakeyhtiöksi. Verotus 2/2000, s. 181–190.

Verohallinto 2010

Verohallinto: Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa. Ohjekirje 21.4.2010 dnro 330/349/2010.

Verohallinto 2012

Verohallinto: Osinkotulojen verotus. Ohjekirje 7.2.2012 dnro 843/345/2011.

Verohallinto 2013 a

Verohallinto: Toimintamuodon muutos osakeyhtiöksi. Ohjekirje 11.1.2013 dnro A146/200/2012.

Verohallinto 2013 b

Verohallinto: Ennakkoratkaisu- ja poikkeuslupahakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös. Ohjekirje 19.6.2013 dnro A15/200/2013.

Verohallitus 2005

Verohallitus: Verohallituksen kannanottoja yritysverokysymyksiin 2005.
Ohjekirje 14.9.2005 dnro 997/345/2005.

Villa – Ossa – Saarnilehto 2007

Villa, Seppo – Ossa, Jaakko – Saarnilehto, Ari: Yritysmuodot. Toiminta, rahoitus ja verotus. WSOYpro 2007.

OIKEUSTAPAUKSET

KHO 1988 T 838 (ei julk.)

KHO 1991 B 508

KHO 1994 B 530

KHO 15.9.1998 T 1818

KHO 24.9.1998 T 1978

KHO 1999:18

KHO 2000:50

KHO 2002:35

KHO 2004:19

KHO 22.8.2005 T 2062

KHO 2007:63

KHO 17.1.2008 T 55

KHO 2010:54

KKO 2007:59

LYHENTEET

AKYL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (29.4.1988/389)
ArvL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa (22.12.2005/1142)
Dnro	Diaarinumero
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KILA	Kirjanpitolautakunta
KKO	Korkein oikeus
KPL	Kirjanpitolaki (30.12.1997/1336)
MK	Maakaari (12.4.1995/540)
OYL	Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki (12.7.1940/378)
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
T	Taltio
TVL	Tuoverolaki (30.12.1992/1535)
TyEL	Työntekijän eläkelaki (19.5.2006/395)
VerL	Verolaki
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)
VSVL	Varainsiirtoverolaki (29.11.1996/931)
YEL	Yrittäjän eläkelaki (22.12.2006/1272)
YTJ	Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

YTL

Yritys- ja yhteisötietolaki (16.3.2001/244)

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen taustaa

Yrityksen ja sen toiminnan on sopeuduttava toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin, jotta toiminta olisi mahdollisimman tehokasta ja tuottavaa. Joustavuuden ja jatkuvuuden takaamiseksi yrityksen on varauduttava tekemään muutoksia. Ympäristöön sopeutuminen voi edellyttää esimerkiksi yrityksen rakenteen muuttamista toimintamuodon muutoksella tai muiden yritysjärjestelyjen kautta. Yritysmuodon muutosten määrä voi jatkossa kasvaa ja osakeyhtiön suosio nousta entisestään, kun yhteisöverokanta alenee 24,5 prosentista 20 prosenttiin. Eduskunta hyväksyi 17.12.2013 yhteisö- ja osinkoverouudistuksen, joka perustuu hallituksen esitykseen 185/2013. Muutos tulee voimaan 1.1.2014 alkaen.

Suomessa yleisiä yritysmuotoja ovat osakeyhtiö, yksityisliike, kommandiittiyhtiö ja avoin yhtiö. 30.9.2013 kaupparekisterissä oli osakeyhtiöitä 240 368 kappaletta, yksityisliikkeitä 200 529 kappaletta, kommandiittiyhtiöitä 34 839 kappaletta ja avoimia yhtiöitä 12 511 kappaletta.¹ Osakeyhtiö on siis selkeästi suosituin yritysmuoto. Osakeyhtiö on yritysmuotona houkutteleva vaihtoehto, koska osakeyhtiömuodossa ei ole henkilökohontaista velkavastuuta kuten henkilöyhtiöissä. Osakeyhtiön osakas on vastuussa yhtiön sitoumuksista ainoastaan yhtiöön sijoittamallaan pääomalla. Lisäksi osakeyhtiö on verotuksessa omistajistaan erillinen verovelvollinen toisin kuin muut yritysmuodot. Toisaalta osakeyhtiöllä ei ole samanlaisia vapauksia kuin henkilöyhtiöllä ja sen toiminta on tarkemmin säänneltyä.²

Tässä tutkielmassa keskitytään toimintamuodon muutoksissa esiintyviin negatiivisesta omasta pääomasta aiheutuviin ongelmiin ja tarkastellaan etenkin yritysmuodon muutoksia yksityisliikkeestä ja henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Negatiivinen oma pääoma voi muodostua olennaiseksi ongelmaksi, kun yritysmuotoa muutetaan yksityisliikkeestä tai

---

¹ Patentti- ja rekisterihallitus 2013 a.

² Ks. esim. Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 1.

henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Lähtökohtainen edellytys osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemiselle on, että yhtiön nettovarot riittävät käyvin arvoin laskettuna velkojen ja osakeyhtiön sidotun oman pääoman katteeksi. Yritysmuodon muutos ei ole mahdollinen, jos OYL 3 §:n vähimmäisosakepääoman edellytykset eivät täyty. Näin ollen negatiiviselle omalle pääomalle on tehtävä jotakin, jotta muodonmuutos olisi mahdollinen ja uuden osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma ja velat saataisiin katettua.

Aihe on tärkeä, koska toiminimillä ja henkilöyhtiöillä on lähes aina negatiivinen oma pääoma yritysmuodon muutoksiin ryhdyttäessä, sillä yksityisellä ammatin- ja liikkeenharjoittajalla, avoimen yhtiön yhtiömiehellä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä on mahdollisuus nostaa yrityksestä enemmän varoja kuin mitä he ovat aikoinaan yritykseen sijoittaneet tai minkä verran yritys on tuottanut voittoa.³ Tehdyt yksityisötot voivat muodostua ongelmaksi muodonmuutoksen toteuttamisessa, sillä verosuunnittelullisesti on järkevää nostaa nostamattomat voittovarot ennen osakeyhtiöksi muuttumista, koska kyseiset voittovarot on jo kertaalleen verotettu osakkaan henkilökohtaisessa verotuksessa.⁴ Negatiivinen oma pääoma voi aiheutua yksityisottojen lisäksi myös tappioista, mutta yksityisötot lienevät tavallisempi syy negatiivisuuteen. Kyseessä ei siis ole pelkkä teoreettinen tilanne vaan negatiivinen oma pääoma on hyvin tavanomainen lähtökohta yritysmuodon muutoksissa yksityisliikkeestä tai henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi, koska ns. ylisuurten yksityisottojen tekeminen on mahdollista ja varojen nostaminen yrityksestä on yrittäjälle jopa kannattavaa. Yksityisottojen tekemiselle olisi kuitenkin asetettava tietyt puitteet, joiden rajoissa verotukselliset riskit ja oikeudellinen epävarmuus voidaan välttää tai ainakin minimoida.

Tutkimus on tarpeellinen, koska negatiivisesta omasta pääomasta yritysmuodon muutostilanteissa ei ole olemassa yhtenäistä ja kaikenkattavaa tietopakettia, vaan tieto on hajautunutta ja monilta osin raakilemaista. Näin ollen tässä tutkielmassa pyritään esimerkiksi selkeästi erittelemään, milloin yritysmuodon muutostilanteissa on kyse VML 29 §:n mukaisesta peitelystä osingosta ja milloin taas sovelletaan VML 28 §:n veronkiertämissäännöstä. Kyseiselle määrittelylle on tarvetta, sillä vastaavanlaista jäsentävää luokittelua ei ole aikaisemmin tehty. Peitellyn osingon ja veron kiertämisen välinen ero

---

³ Ks. esim. Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 370.

⁴ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 153.

on jäänyt epäselväksi ja vaikeasti havaittavaksi seikaksi negatiivista omaa pääomaa käsittelevää oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta tulkittaessa, minkä vuoksi mahdollisimman yksiselitteisten tulkintojen ja linjauksien tekeminen on olennainen osa tutkimusta.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuskohteen raja

Tutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia verotuksellisia esteitä negatiivinen oma pääoma aiheuttaa yritysmuodon muutoksessa?
- Millaisissa olosuhteissa negatiivinen oma pääoma voi aiheuttaa peitellyn osingon muodostumista ja millaisissa tilanteissa on kyse veron kiertämisestä?
- Millaisia veroseuraamuksia voi aiheutua yritysmuodon muutosta edeltävistä yksityisöistä?
- Miten negatiivisen oman pääoman ongelma voidaan ratkaista, jotta yritysmuodon muutos olisi mahdollinen?

Tutkielmassa tarkastellaan, millä tavoin negatiivinen oma pääoma vaikuttaa yritysmuodon muutokseen yksityisliikkeestä tai henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi, millä ehdoilla yritysmuodon muutos on mahdollinen ja syntykö yritysmuodon muutoksessa peiteltyä osinkoa osakkaan verotuksessa, ja jos syntyy, niin millaisissa olosuhteissa. Lisäksi selvitetään, voiko oman pääoman negatiivisuus aiheuttaa muita vero-ongelmia joko yhtiön tai osakkaan verotuksessa ja millaisia rajoituksia ja mahdollisuuksia lainsäädäntö asettaa yritysmuodon muutokselle. Verosuunnittelullisesti tarkastellaan, millä tavoin yritysmuodon muutos voitaisiin saattaa läpi ilman veroseuraamuksia ja peitellyn osingon muodostumista siten, ettei toimenpide olisi kirjanpitolain, osakeyhtiölain tai verolakien vastainen. Veron minimointia ja verosuunnittelua lähestytään muodonmuutoksen toteuttajan taloudellisen intressin kautta.

Tutkimus keskittyy yritysmuodon muutoksiin yksityisliikkeestä ja henkilöyhtiöstä eli avoimesta yhtiöstä tai kommandiittiyhtiöstä osakeyhtiöksi, sillä ne ovat aiheuttaneet

eniten vero-oikeudellisia ongelmia ja epäselvyyksiä oikeuskäytännössä. Aihe on rajattu kyseisellä tavalla, sillä yritysmuodon muutoksissa on yleisintä siirtyä yksinkertaisemmasta yritysmuodosta, kuten yksityisliikkeestä tai henkilöyhtiöstä, hallinnollisesti ja verotuksellisesti monimutkaisempaan muotoon, esimerkiksi osakeyhtiöön. Muiden yritysmuotojen osalta selvitetään, voiko niiden välisissä muodonmuutoksissa negatiivinen oma pääoma edes muodostua ongelmaksi ja voidaanko yritysmuotoa ylipäänsä muuttaa purkamatta yritystä verotuksessa. Tutkielmassa ei käsitellä muita yritysjärjestelyjä eikä esimerkiksi yrityksen perustamista tai lopettamista.

Tutkielmassa otetaan huomioon myös negatiivisen oman pääoman ongelman käytännön puoli. Tutkielmassa selvitetään, miten yritysmuodon muutosprosessi tapahtuu käytännössä ja miten Verohallinto toimii havaitessaan negatiivisen oman pääoman ongelman olemassaolon. Negatiivinen oma pääoma tulee joka tapauksessa jollain tavalla kattaa ennen yritysmuodon muutosta elleivät yrityksen varat käyvin arvoin laskettuna riitä vähimmäisosakepääoman ja velkojen katteeksi, minkä vuoksi joko Verohallinnon tai verovelvollisen on ryhdyttävä toimiin asian korjaamiseksi. Näin ollen tutkimuksessa on syytä esimerkiksi selvittää, miten Verohallinto ratkaisee negatiivisen oman pääoman ongelman, jos verovelvollinen ei ota kantaa ratkaisuvaihtoehdon valintaan. Myös kirjanpidon ja verotuksen yhteys on otettava huomioon, kun negatiivisen oman pääoman ongelmaa ratkaistaan verotuksessa. Kirjaukset tehdään kirjanpitoon eri tavoilla eri ratkaisuvaihtoehdoissa.

Tutkielman erityisessä fokuksessa on yksityisotoista johtuva negatiivinen oma pääoma, sillä oikeuskäytännössä yritysmuodon muuttamista edeltävien yksityisottojen laajuus ja määrä ovat osoittautuneet erittäin vaikeaksi kysymykseksi. Yksityisotot ovat monesti osoittautuneet pääasialliseksi ongelmaksi yritysmuodon muutoksen verokohtelussa. Näin ollen tutkielmassa pyritään tekemään rajanvetoa sille, milloin yritysmuodon muutosta edeltävät yksityisotot voidaan verottaa peiteltyinä osinkona ja millaisissa tilanteissa oikeuskäytäntö tulkitsee, että oma pääoma on keinotekoisesti muutettu negatiiviseksi pelkän veroedun saamiseksi. Täten tutkimuksessa selvitetään, missä kulkee se kriittinen aikaraja, jolloin yksityisottojen tekeminen alkaa aiheuttaa verotuksellista epävarmuutta. Lisäksi tutkielmassa selvitetään, voidaanko yksityisottojen määrälle asettaa jokin tietty

raja, jolloin yksityisottojen suuruus ei oikeuskäytännön mukaan enää vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta.

1.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusmetodi

Tutkimuksen tarkoituksena on muodostaa hyvin perusteltu kokonaiskuva aiheesta ja siihen liittyvistä ongelmista sekä arvioida voimassa olevaa oikeutta. Tutkimusta voidaan pitää ongelmakeskeisenä, sillä siinä keskitytään tiettyjen varainsiirtojen vaikutuksiin yritysmuodon muutoksissa. Tarkoituksena on myös tarkastella KHO:n ratkaisulinjan kehitystä kolmen 2000-luvulla julkaistun tapauksen myötä ja pohtia, miten peitelty osingon riski käyttäytyy tämänhetkisessä oikeustilassa. Tutkielman tavoitteena on selvittää voimassaolevan oikeuden kanta tutkielmassa esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja systematisoida aihetta säänteleviä normeja ja oikeuskäytäntöä. Tutkimuskohdetta lähestytään keräämällä, tulkitsemalla ja analysoimalla lähdeaineistoa. Tarkoituksena on tuottaa jäseneltyjä linjauksia ja voimassa olevan oikeuden tulkintasuosituksia. Tutkielmalla pyritään antamaan aiheesta tietoa myös niille, jotka eivät ennestään ole olleet tekemisissä tutkimuskysymysten kanssa. Tutkimus esitetään pro gradu -tutkielman edellyttämässä laajuudessa.

Kyseessä on tutkimus, jossa yhdistyvät vero-oikeus, yhtiöoikeus ja kirjanpito-oikeus. Negatiiviseen omaan pääomaan liittyviä tilanteita on arvioitava monelta eri kannalta samanaikaisesti, sillä yhtiöoikeudelliset periaatteet ovat vero-oikeudesta ja kirjanpito-oikeudesta itsenäisiä eikä esimerkiksi AKYL:ssa ole kytkentöjä verolainsäädäntöön. Näin ollen tutkielmassa haetaan samanaikaisesti kolmen oikeudenalan näkökulmaa aiheeseen, mikä toki on haasteellista, mutta tarjoaa laajoja mahdollisuuksia erilaisten oikeudellisten ulottuvuuksien löytämiseen.

Verotusta koskevat säännökset ovat osa finanssioikeutta. Perinteisessä jaottelussa julkis- ja yksityisoikeuteen kuuluu vero-oikeus oikeudenalana julkisoikeuden piiriin, vaikka sillä on useita yhtymäkohtia myös yksityisoikeuteen.⁵ Yhtiöoikeus ja kirjanpito-oikeus

---

⁵ Ks. esim. Andersson 2006, s. 6–7.

taas lukeutuvat yhteisöoikeuteen, joka on osa yksityisoikeutta.⁶ Oikeudenalajaottelu on kuitenkin rajoiltaan epämääräinen ja sisältää varsin runsaasti päällekkäisyyksiä. Lisäksi yksityisoikeuden ja julkisoikeuden välinen ero on yhteiskunnan ja oikeusjärjestyksen kehittyessä hämärtynyt ja kaventunut, minkä vuoksi rajanvedon merkitys on vähentynyt. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa julkisen hallinnon yksityistämiskehitys sekä interventiolainsäädäntö, jonka avulla valtio on lainsäädännön avulla halunnut tukea sellaisten päämäärien saavuttamista, joita markkinamekanismit eivät muuten toteuta.⁷

Tutkimusaihetta käsitellään oikeusdogmaattista eli lainopillista metodia käyttäen, joka on oikeustieteelliselle tutkimukselle tyypillinen tutkimusmenetelmä. Sen tehtävänä on systematisoida, analysoida ja tulkita voimassa olevaa oikeutta oikeuslähteistä saatavan tiedon avulla.⁸ Lainoppi etsii siis vastausta oikeusjärjestyksen sisältöä koskevaan epätoisuuteen ja pyrkii vastaamaan kysymykseen, mikä on voimassa olevan oikeuden kanta käsiteltävään tutkimusongelmaan. Lainoppi tutkii oikeusjärjestykseen kuuluvia sääntöjä ja yrittää selvittää ja tulkita niiden sisältöä, minkä jälkeen se systematisoinnin avulla yrittää luoda oikeudellisen käsitejärjestelmän, jonka avulla oikeutta voidaan tulkita. Näin helpotetaan oikeusjärjestykseen tutustuvaa hahmottamaan sen kokonaisuus ja sisältö paremmin.⁹ Oikeusdogmaattisen metodin avulla tässä tutkimuksessa pyritään tuottamaan systematisointiehdotuksia ja perusteltuja tulkintasuosituksia negatiivisen oman pääoman osa-alueelta niille tahoille, jotka ovat tekemisessä kyseisen ongelman kanssa, kuten vaikkapa Verohallinnolle.

Oikeuslähdeoppi tarkoittaa niitä sääntöjä ja periaatteita, jotka määrittävät voimassaolevan oikeuden sekä liikkumavaran oikeudelliselle ratkaisutoiminnalle. Se systematisoi oikeuslähteiden hierarkiaa ja painoarvoa sekä kuvaa, mihin oikeuslähteisiin ratkaisun tulee perustua ja millä tavoin oikeuslähteitä tulisi tulkita. Oikeuslähdeoppi ei itsessään ole lainsäädäntöä vaan se on pikemminkin kannanotto oikeuden sisällöstä.¹⁰ Ei ole olemassa yhtä oikeaa oikeuslähdeoppia, vaan oikeuslähdeopit voivat vaihdella esimerkiksi maittain ja oikeudenaloittain. Lisäksi jäsenyys Euroopan unionissa on vaikuttanut lain-

---

⁶ Timonen 1999, s. 120 ja 310.

⁷ Ks. Timonen 1999, s. 118–120 ja Tuori 2000, s. 11.

⁸ Ks. esim. Hirvonen 2012, s. 138.

⁹ Husa – Pohjolainen 1994, s. 21.

¹⁰ Hirvonen 2012, s. 151–152.

säädännön lisäksi oikeuslähdeoppiin, koska EU-oikeudella on etusija kansalliseen oikeuteen nähden.¹¹

Suomessa Aulis Aarnion normiauktoriteetteja painottava oikeuslähdeoppi on saanut melko vakiintuneen aseman. Aarnio jakaa oikeuslähteet niiden velvoittavuuden mukaan vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat laki ja maan tapa. Niitä soveltamatta jättävä tuomari syyllistyy virkavirheeseen. Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin kuuluvat lainsäätäjän tarkoitus ja korkeimpien oikeuksien prejudikaatit. Niiden soveltamatta jättämiseen ei liity virkavirhesanktiota, mutta niistä poikkeaminen tulee perustella. Sallittuja oikeuslähteitä taas ovat esimerkiksi oikeuskirjallisuus, yleiset oikeusperiaatteet ja reaaliset argumentit. Sallitut oikeuslähteet eivät ole velvoittavia, mutta niitä voidaan käyttää hyväksi oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa ja lisätukena argumenteille.¹²

Kaikkia mahdollisia tilanteita ei voida ottaa huomioon lakeja valmisteltaessa. Lainsäädännön ylenpalttinen monimutkaistaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Näin ollen lainsäädäntö ei ole aukotonta, vaan ratkaisutoiminnassa annetaan runsaasti tilaa myös oikeudenalan yleisille opeille, oikeuskäytännölle, oikeuskirjallisuuden kannanotoille sekä esimerkiksi eri ratkaisuvaihtoehdoista tehdyille arvioinneille. Vero-oikeudessa oikeuskäytännöllä on keskeisempi asema kuin muilla oikeudenaloilla, sillä samankaltaiset ongelmat toistuvat useilla verovelvollisilla.¹³ Tässä tutkimuksessa oikeuskäytännön merkitys tulee erityisen hyvin esille, sillä tutkimusongelmien vastaukset pohjautuvat lähinnä oikeuskäytäntöön.

1.4 Tutkimuksen rakenne ja aineisto sekä keskeisimmät käsitteet

Tutkielma etenee ongelmalähtöisesti oikeudellisten lähtökohtien ja puutteiden selvittämisestä negatiivisen oman pääoman ongelman ratkaisuvaihtoehtojen esittämiseen. Lainsäädännön rajoitukset ja mahdollisuudet luovat pohjan tutkimukselle. Aiheen käsittely-

---

¹¹ Timonen 1999, s. 39–40.

¹² Aarnio 1989, s. 220–221.

¹³ Ks. Timonen 1999, s. 40.

luvuissa etsitään perusteltuja vastauksia tutkimuskysymyksiin ja esitetään vaihtoehtoja, miten negatiivinen oma pääoma voitaisiin kattaa ennen yritysmuodon muutoksen tuleamista voimaan. Yksi pääluvuista käsittelee yksityisotoista johtuvaa negatiivista omaa pääomaa yritysmuodon muutoksessa. Myös yritysmuodon muutoksen käytännön toteutuksesta on oma lukunsa. Viimeisessä luvussa esitetään tutkielman johtopäätökset.

Tutkielman keskeisintä lähdeaineistoa ovat lainsäädäntö, hallituksen esitykset, oikeuskäytäntö, oikeuskirjallisuus ja viranomaislähteet. Aiheen kannalta keskeisimmät lait ovat osakeyhtiölaki, laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä, tuloverolaki, elinkeinoverolaki sekä verotusmenettelylaki, jotka ovat vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä. Tärkeimpiä säännöksiä ovat VML:n peiteltyä osinkoa koskeva säännös sekä OYL:n ja AKYL:n säännökset yritysmuodon muutoksesta. Voimassa olevan oikeuden sisällön ja oikean tulkinnan selvittämiseksi lisätukea haetaan myös lainsäädännön valmisteluaineistosta, josta selviää säännösten sisältö ja tarkoitettu merkitys paremmin. Valmisteluaineisto on heikosti velvoittava oikeuslähde. Säännökset lähinnä kuitenkin vain sivuavat aihetta, joten yksi tutkielman haasteista on juuri negatiivista omaa pääomaa yritysmuodon muutoksessa käsittelevien säännösten puuttuminen. Näin ollen ongelman tarkastelu pohjautuu lähinnä KHO:n ratkaisuihin, oikeuskirjallisuuteen, Verohallinnon ohjeisiin ja artikkeleihin. KHO:n ratkaisut tuovat prejudikaattiominaisuutensa lisäksi tutkielmaan käytännönläheisyyttä ja ne havainnollistavat ongelmallisia kysymyksiä. KHO:n ratkaisut ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä kun taas oikeuskirjallisuus, artikkelit ja Verohallinnon ohjeet ovat sallittuja oikeuslähteitä.

Tutkielman yksi merkittävimmistä lähteistä on aihepiiriin liittyvät KHO:n ratkaisut. Tutkielmassa käsitellään laajasti etenkin kolmea KHO:n 2000-luvulla julkaistua vuosikirjaratkaisua, jotka käsittelevät yritysmuodon muutoksia joko toiminimestä tai henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Niiden avulla voidaan tehdä päätelmiä ja tulkintoja KHO:n ratkaisulinjan kehittymisestä ja selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden kanta negatiivisen oman pääoman ongelmaan. Tutkielmassa käytetään lähteenä myös monia muita tutkimuksen aiheeseen liittyviä oikeustapauksia. Ylimpien tuomioistuinten ratkaisuja lähdeaineistona käytettäessä on kuitenkin muistettava, ettei niillä ole Suomessa juridisesti sitovaa ennakkopäätösvaikutusta, vaan ne aina koskevat vain yksittäistapauk-

sia. Ratkaisut kuitenkin ohjaavat ja antavat osviittaa tulkinnan linjalle, etenkin, kun tuomioistuimen tulkintalinja on jossakin asiassa selkeä ja vakiintunut.¹⁴

Myös oikeuskirjallisuus muodostaa keskeisen lähteen, mikä on tyypillistä oikeusdogmaattiselle tutkimukselle. Oikeuskirjallisuus toimii lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä tulkitsevana ja täydentävänä lähdeaineistona, sillä oikeuskirjallisuudessa oikeustapauksia on käsitelty laajasti. Oikeuskirjallisuutta käytetään muiltakin osin paljolti lähteenä, sillä negatiivista omaa pääomaa ja yritysjärjestelyjä käsittelevää oikeuskirjallisuutta löytyy varsin runsaasti. Merkittävimpiä oikeuskirjallisuuden lähteitä ovat yritysjärjestelyjä käsittelevät teokset sekä Markku Järvenojan toukokuussa 2013 julkaistu väitöskirja ”Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa – Vero-oikeudellinen tutkimus vero-oikeuden ja yhtiöoikeuden suhteesta henkilöyhtiön omaan pääomaan liittyvissä oikeustoimissa”.

Yksi tärkeä lähde on viranomaislähteenä käytetty Verohallinnon ohje ”Toimintamuodon muutos osakeyhtiöksi”, jonka huomioon ottaminen on välttämätöntä voimassa olevan oikeuden kannan selvittämiseksi. Myös Markku Järvenojan artikkeli ”Yksityisöt yritysmuodon muutoksessa” (Verotus 4/2008) sekä Pauli K. Mattilan artikkeli ”Yrityksen nettovarallisuus verotuksessa” (Verotus 2/2008) ovat olennaisia lähteitä.

Aikaisemman tutkimuksen laajamittainen selvittäminen ja arviointi on tutkimuksen olennainen osa, mutta tutkielman tarkoituksena ei ole kuitenkaan ammentaa ja referoida valmiita tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä aikaisemmista tutkimuksista vaan käyttää niitä itsenäisen ja kriittisen ajattelun pohjana tutkimuseettisiä sääntöjä noudattaen. Dokumentaatio on luonnollisesti keskeisessä asemassa tieteellisessä tutkimuksessa. Viittaustekniikkana on alaviitteiden käyttäminen, joka on oikeustieteellisessä tutkimuksessa ehdottomasti yleisin viittaustekniikka¹⁵.

Tutkielman keskeisimpiä käsitteitä ovat (*negatiivinen*) *oma pääoma*, *peitelty osinko* ja *veron kiertäminen*, minkä vuoksi niitä on syytä avata tarkemmin. Tutkimuksen kannalta on tärkeää erottaa toisistaan peitellyn osingon ja veron kiertämisen käsitteet, jotka me-

---

¹⁴ Ks. esim. Husa – Pohjolainen 1994, s. 45.

¹⁵ Husa – Pohjolainen 1994, s. 30.

nevät helposti sekaisin. Käsitteet kuitenkin tarkoittavat aivan eri asioita ja tulevat sovellettaviksi erilaisissa tilanteissa.

Oma pääoma tarkoittaa yritykseen sijoitettua pääomaa, jolla ei ole samanlaista takaisinmaksuvelvollisuutta kuten vieraalla pääomalla.¹⁶ Oman pääoman erät esitetään taseen vastattavaa-puolella takaisinmaksuvelvoitteen mukaisessa järjestyksessä siten, että viimeisenä takaisinmaksettavat erät esitetään ensin. Oman pääoman seitsemän alaryhmää ovat osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, ylikurssirahasto, arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto, muut rahastot, edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio).¹⁷ Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla sekä henkilöyhtiön osakkaalla on mahdollisuus nostaa yrityksestä enemmän varoja kuin mitä he ovat yritykseen aikoinaan sijoittaneet tai minkä verran yritys on tuottanut voittoa, minkä vuoksi oma pääoma voi muodostua *negatiiviseksi*.¹⁸ Osakeyhtiötä perustettaessa on vähimmäisosakepääoma OYL 3 §:n mukaan yksityisellä osakeyhtiöllä 2 500 euroa ja julkisella osakeyhtiöllä 80 000 euroa. Muodonmuutoksessa netto-omaisuuden tulisi käyvin arvoin laskettuna riittää vähimmäisosakepääoman katteeksi.¹⁹

Peitellyn osingon määritelmä löytyy VML 29 §:stä. Peitellyllä osingolla tarkoitetaan osingonjaon muotovaatimukset sivuuttaen rahanarvoisen etuuden siirtämistä osakeyhtiöltä osakkaalle tavalla, joka todelliselta luonteeltaan on voitonjakoa. Yhtiöstä siis nostetaan rahaa ilman OYL:n mukaista osingonjakopäätöstä. Kyseessä on oltava ilmeinen poikkeama. Peitelty osinko on olennainen käsite tässä tutkielmassa, sillä peiteltyä osinkoa voi syntyä esimerkiksi silloin, kun henkilöyhtiössä on tehty yksityisottoja, vaikka yhtiössä ei ole ollut nostamattomia voittovaroja.

Veron kiertämisen käsite määritellään VML 28 §:n yleislausekkeessa. Veron kiertäminen tarkoittaa näennäisesti verolainsäädännön mukaista toimenpidettä, johon on ryhtytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Toimenpide ei siis vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Veron kiertäminen ei ole vero-oikeudellisesti hyväksyttävää ja verotuksessa on meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. VML 28 § on kompetenssinormi, jonka mukaan verovi-

---

¹⁶ Ks. esim. Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 76.

¹⁷ Ihantola – Leppänen – Kuhanen – Sivonen 2009, s. 47.

¹⁸ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 370.

¹⁹ Ks. esim. Järvenoja 2007, s. 569.

ranomainen voi puuttua oikeustoimiin, joilla tavoiteltu veroetu on lain tarkoituksen vastainen. Lisäksi toimenpiteen on oltava epätavallinen ja ilman toivotun veroedun saavuttamista ilmeisen tarkoitukseton.²⁰ VML 28 §:ää voidaan soveltaa yritysmuodon muutoksessa esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa yrittäjä on tyhjentänyt yksityisotoilla yrityksen välttääkseen kahdenkertaisen verotuksen.

---

²⁰ Tikka 1972, s. 321.

2 MUODONMUUTOKSEN LÄHTÖKOHDAT JA NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN ONGELMAN MUODOSTUMINEN

2.1 Yritysmuodon valinta ja muodonmuutoksen syyt

Muodonmuutoksen toteuttamiselle on olemassa erilaisia liiketaloudellisia ja verotuksellisia syitä, mutta yritysmuotoa ei pitäisi muuttaa vain ja ainoastaan verotuksellisista syistä vaan liiketaloudellisten tekijöiden tulisi aina olla lähtökohtana. Perusteltuja syitä voivat olla esimerkiksi muutokset lainsäädännössä, muutokset harjoitetun liiketoiminnan luonteessa tai laajuudessa, muuttuneet perheolosuhteet sekä sukupolvenvaihdokseen tai yrityksen myyntiin valmistautuminen.²¹ Yritysmuodon muuttamisen suunnitteluun ja toteuttamiseen tulisi varata riittävästi aikaa, sillä muodonmuutokset ovat tarkoin säänneltyjä ja niihin sisältyy runsaasti muutovaatimuksia. Riittävä valmistautuminen ja aiheeseen perehtyminen helpottavat yritysmuodon muuttamista ja yrittäjä välttää ikävät veroseuraamukset. Verosuunnittelun avulla voidaan löytää edullisin vaihtoehto, ennakoida veroseuraamukset ja minimoida verot.

Yritysmuodon valintaan vaikuttavat olennaisesti toiminnan luonne, pääoman tarve, toimintaan osallistuvien henkilöiden määrä, verotus sekä omistajien suhtautuminen liikeriskeihin. Yritysmuodon valintaan ei ole olemassa yhtä oikeaa standardiratkaisua vaan valinta riippuu aina yksilöllisistä tekijöistä ja omistajien intresseistä. Yritysmuodon tulisi jokaisessa liiketoiminnan vaiheessa olla tarkoituksenmukainen ja sopiva yrityksen toiminnan luonteeseen nähden. Toiminnan laajuus ja luonne voivat muuttua yrityksen elinkaaren aikana, minkä takia yritysmuodon muutos voi tulla ajankohtaiseksi. Toiminnan kasvaessa liikeriskit kasvavat, toimintaan sitoutuu enemmän pääomaa ja toiminnan tuotto kasvaa. Liiketoiminnan pienentyessä taas tapahtuu päinvastoin. Omistajien henkilökohtainen vastuu on erilainen eri yritysmuodoissa, joten omistaja voi rajoittaa henkilökohtaista vastuutaan sopivan suuruiseksi muuttamalla yritysmuotoa. Näin yritysmuo-

---

²¹ Ks. tarkemmin Myrsky – Linnakangas 2010, s. 334–335.

toa muuttamalla voidaan vaikuttaa yrityksen toimintariskin tasapainoiseen jakautumiseen.²²

Yritysmuodon muutoksissa on siis tavanomaisinta siirtyä yksinkertaisemmasta yritysmuodosta, kuten toiminimestä tai henkilöyhtiöstä, hallinnollisesti ja verotuksellisesti monimutkaisempaan muotoon, esimerkiksi osakeyhtiöön. Päinvastaiset muutokset ovat harvinaisia, eikä esimerkiksi osakeyhtiömuodosta edes voida siirtyä yksinkertaisempaan yritysmuotoon ensin purkamatta osakeyhtiötä verotuksessa.²³ Yritystoiminnan alkuvaiheissa henkilöyritykset eli yksityisliike, avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat kaikessa helppoudessaan järkeviä valintoja yritysmuodoiksi. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö soveltuvat yritysmuodoiksi etenkin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja sellaiseen toimintaan, johon ei ole sitoutunut suurta pääomaa tai laajaa omistajajoukkoa vaan toiminta keskittyy yhtiömiesten ammattitaitoon ja osaamiseen.²⁴ Yhtiömiehinä ovat tavallisesti olleet perheenjäsenet tai yhtiön hyväksi työskentelevät henkilöt, jotka ovat perustaneet yhtiön taloudellisista syistä harjoittaakseen elinkeinotoimintaa yhdessä.

Toiminnan kasvaessa on tavanomaista siirtyä jatkamaan toimintaa pääomayrityksenä eli osakeyhtiönä tai osuuskuntana. Osakeyhtiömuodossa kokonaisveroaste voi olla toiminnan kasvaessa muita toimintamuotoja alempi, jos osa voittovaroista pystytään jättämään yhtiöön eikä kaikkia voittoja nosteta heti osinkoina. Näin ollen kun toiminnan voidaan ajatella tulleen siihen pisteeseen, että on varaa jättää voittoja yhtiöön, on kannattavaa perustaa toimintaa varten osakeyhtiö. Jos yrittäjä haluaa mieluummin nostaa varat yrityksestä itselleen, ei toimintamuotoa ole järkevää lähteä muuttamaan.²⁵

Viime vuosina on ollut havaittavissa henkilöyhtiöiden jakautuminen kahteen erilaiseen toimintatyyppiin: pääomasijoitustoimintaa harjoittavaan kommandiittiyhtiöön ja ns. tavalliseen henkilöyhtiöön. Nykyisin tyypillinen kommandiittiyhtiö on usein pääomasijoitustoimintaa harjoittava yksikkö (private equity fund), jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä on hallintoyhtiönä toimiva osakeyhtiö ja äänettöminä yhtiömiehinä taas ovat sijoittajat. Tässä mallissa äänettömien yhtiömiesten pääomapanokset ovat useimmiten

---

²² Ks. esim. Järvenoja 2007, s. 24 ja Myrsky – Linnakangas 2010, s. 334–335.

²³ Järvenoja 2007, s. 512–513.

²⁴ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 1.

²⁵ Näin Honkamäki – Pennanen 2010, s. 29–30.

selvästi suurempia kuin vastuunalaisen yhtiömiehen panos.²⁶ Kommandiittiyhtiö sopii erinomaisesti pääomasijoitustoiminnan harjoittamiseen, sillä se on yhtiömuotona joustava sijoituspanosten maksamisessa ja niiden palauttamisessa.²⁷ Toinen yhtiötyyppi taas on perinteinen avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö, joka harjoittaa tavanomaista pk-sektorin liiketoimintaa ja joka on suppean yhtiömiesjoukon omistama. Näiden kahden yhtiötyypin erilaisuus voidaan huomata varojenjaossa.²⁸ Yhtiöihin sovelletaan samoja verosäännöksiä, vaikka niiden toimintarakenteet poikkeavat huomattavasti toisistaan. Perinteisissä henkilöyhtiöissä voitonjako ja muu varojen jako perustuvat yhtiömiesten yksityistalouden rahoittamiseen kun taas pääomasijoitustoimintaa harjoittavissa henkilöyhtiöissä ne perustuvat kassavirtaperusteiseen varojen ja sijoitetun pääoman palauttamiseen.²⁹

Vuonna 2014 voimaan tuleva yhteisö- ja osinkoverouudistus voi vaikuttaa eri yhtiötyyppien suosioon. Uudistuksella halutaan tukea investointeja, talouskasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä.³⁰ Uudistuksen myötä yritysverokanta alenee 20 prosenttiin³¹, mutta voitonjaon verotus kasvaa. Tällainen verotusmalli on kannattava sellaisilla yrityksillä, jotka pystyvät jättämään voitot osakeyhtiöön, tai jotka suunnittelevat yrityksen myyntiä. Ns. tavallisissa henkilöyhtiöissä yhtiömiehen toimeentulo perustuu yhtiöstä saatuun palkkaan, joten uudistus ei välttämättä houkuttele muuttamaan muotoa osakeyhtiöksi, ellei suunnitteilla sitten ole yritysmyyntiä.

2.2 Oman pääoman muodostuminen negatiiviseksi

Tavallisesti negatiivinen oma pääoma aiheutuu yksityisotoista tai tappioista. Yksityisotoja käsitellään tarkemmin luvussa 5. Yksityisliikkeelle ja henkilöyhtiölle negatiivinen oma pääoma ei sinänsä ole este harjoittaa toimintaa, vaan ongelmia ilmenee vasta, kun toimintamuotoa halutaan muuttaa osakeyhtiöksi. Oma pääoma voi helposti muodostua

---

²⁶ Järvenoja 2013, s. 27.

²⁷ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 86.

²⁸ Järvenoja 2013, s. 27.

²⁹ Järvenoja 2013, s. 61.

³⁰ HE 112/2013, s. 33.

³¹ HE 185/2013, s. 1.

negatiiviseksi ennen yritysmuodon muutosta, koska yksityisellä liikkeen- tai ammatinharjoittajalla sekä henkilöyhtiön yhtiömiehillä on useimmiten tavoitteena nostaa nostamattomat voittovarot ennen osakeyhtiöksi muuttamista, jotta varoja ei veroteta kahteen kertaan: ensin yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa ja myöhemmin osakeyhtiöstä saatuna tulona. Negatiivinen oma pääoma voi muodostua olennaiseksi ongelmaksi, kun yritysmuotoa muutetaan yksityisliikkeestä tai henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Se voi jopa olla esteenä muodonmuutoksen toteuttamiselle. Lisäksi sillä on vaikutuksia korkojen vähennyskelpoisuuteen ja yhtiöosuuden luovutusvoiton verotukseen.

Lähtökohtainen edellytys osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemiselle on, että yhtiön nettovarot riittävät käyvin arvoin laskettuna velkojen ja osakeyhtiön sidotun oman pääoman katteeksi. Näin ollen myös sellainen yksityisliike tai henkilöyhtiö, jonka taseen oma pääoma on negatiivinen, voidaan muuttaa osakeyhtiöksi, kun varat voidaan arvostaa käyvän arvon mukaan.³² Yritysmuodon muutos ei kuitenkaan ole mahdollinen, jos OYL 3 §:n vähimmäisosakepääoman edellytykset eivät täyty. OYL 3 §:n mukaan yksityisen osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma on 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön 80 000 euroa. Näin ollen negatiiviselle omalle pääomalle on tehtävä jotakin, jotta muodonmuutos olisi mahdollinen ja uuden osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma ja velat saataisiin katettua. Myös negatiivisen oman pääoman syntymisajankohdalla sekä tehdyillä yksityisotoilla ja niiden suuruudella on suuri vaikutus siihen, voiko kyseisessä tilanteessa muodostua peiteltyä osinkoa verotuksessa tai voidaanko tilanteessa soveltaa VML:n veronkiertämissäännöstä.

2.3 Oma pääoma muutoksen keskiössä

Negatiivisen oman pääoman ongelman ytimessä voidaan ajatella olevan avoimen yhtiön yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen pääomansijoitukset ja voitto-osuudet ylittävät yksityisotot. Negatiivinen oma pääoma oikeudellisena instituutiona koostuu normeista ja erilaisista yksityiskohdista. Ongelman perusydin voi säilyä

---

³² Immonen 2011, s. 444.

samana vuosien kuluessa, mutta yksityiskohdat voivat muuttua, kun instituutio saa uutta sisältöä ja uusia elementtejä esimerkiksi oikeuskäytännön ratkaisujen myötä.³³

Yhtiörakenteiden muutoksiin liittyvien varainsiirtojen veroseuraamukset voivat olla ongelmallisia ja tulkinnanvaraisia. Yhtiöön tehtävät pääomansijoitukset, voitonjako, muu varojen jako sekä pääomanpalautukset kaikki vaikuttavat yhtiön oman pääoman määrään ja rakenteeseen. Oman pääoman yhtiöoikeudellinen ja vero-oikeudellinen luonne kytkeytyvät toisiinsa ja vaikuttavat myös yhtiön ja yhtiömiehen käytännön toimintaan.³⁴ Oman pääoman määrä ja rakenne ovat olennainen verosuunnittelun kannalta huomioon otettava seikka, kun yritysmuotoa muutetaan monimutkaisemmaksi. Yrityksen verotusperuste muuttuu oleellisesti, kun yksityisliike tai henkilöyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi, sillä aikaisempi suora osakasverotus muuttuu osakeyhtiön itsenäiseksi verovelvollisuudeksi. Näin ollen omaan pääomaan kohdistuu erityinen suunnittelutarve, koska yrityksestä omistajalle tehtävien varainsiirtojen verotusympäristö muuttuu aivan toisenlaiseksi.³⁵

Henkilöyhtiöt ovat elinkeinoyhtymiä, jotka eivät TVL 16.1 §:n mukaan ole itsenäisiä verovelvollisia. Ne ovat eräänlaisia verotuksellisia laskentasubjekteja, joille määritetään verotettava tulo. Aikaisempien verovuosien tappioiden vähentämisen jälkeen tulo jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka osakkailla on yhtymän tuloon. Yhtymästä saadut pääoma- ja ansiotulo-osuudet lisätään yhtiömiesten muihin ansio- ja pääomatuloihin. Osakeyhtiöt taas ovat itsenäisiä verovelvollisia, joiden saama tulo verotetaan osakeyhtiön tulona. Osakeyhtiön osakkaita verotetaan vasta siinä vaiheessa, kun he nostavat yhtiöstä tuloa esimerkiksi palkkana tai osinkona.

Henkilöyhtiöissä oma pääoma on hyvin joustavaa. Vastuunalaisilla yhtiömiehillä voidaan katsoa olevan omistusoikeus yhtiön varoihin, koska he voivat siirtää yhtiön varoja omaan yksityistalouteensa ja tehdä pääomansijoituksia yhtiöön. He voivat myös nostaa voitto-osuuksiaan etukäteen.³⁶ Yksityinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja, avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies vastaavat henkilökohtaisesti kaikella omaisuudellaan yrityksen veloista ja muista sitoumuksista sekä omasta

---

³³ Näin Järvenoja 2013, s. 43–44.

³⁴ Järvenoja 2013, s. 36.

³⁵ Järvenoja 2008, s. 373.

³⁶ Järvenoja 2013, s. 563.

että muiden yhtiömiesten puolesta. Tätä kutsutaan rajattomaksi vastuuksi. Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies vastaa yhtiön veloista vain sijoittamallaan pääomalla. Henkilöyhtiöllä ja sen yhtiömiehillä on erilliset varallisuuspiirit, mutta erillisyyden merkitystä vähentää rajaton vastuu. Yhtiömiehillä on eräänlainen omistusoikeus henkilöyhtiön varallisuuteen, koska he voivat tehdä yksityisottoja niin paljon, että oman pääoman osuus muodostuu negatiiviseksi. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla yritystoiminnan varallisuuspiiri ja yksityistalouden varallisuuspiiri ovat päällekkäiset. Osakeyhtiöissä osakkeenomistajilla taas on rajoitettu vastuu: he vastaavat yhtiön velvoitteista vain yhtiöön sijoittamallaan pääomalla. Verovapaat yksityisotot eivät ole osakeyhtiömuodossa mahdollisia. Osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, joten sen varat ovat erillään osakkeenomistajien varoista. Tämän vuoksi osakeyhtiöön tarvitaan vähimmäispääoma. Varallisuuspiirien periaatteiden ja luonteiden muuttuminen aiheuttaa jännitteitä muutettaessa yritysmuotoa osakeyhtiöksi ja on siten tärkeä huomioon otettava ongelma.

Oman pääoman riittävyttä arvioidaan muutoshetken tilinpäätöksestä.³⁷ Jos oma pääoma on negatiivinen eivätkä varat riitä käyvin arvoin laskettuna velkojen ja vähimmäisosakepääoman katteeksi, ei muodonmuutos ole mahdollinen.³⁸ Negatiivinen oma pääoma ei sinänsä aiheuta seuraamuksia yksityisliikkeelle tai henkilöyhtiölle kuin vasta yritysmuodon muutostilanteissa. Osakeyhtiössä taas negatiivinen oma pääoma on kriittisempi ongelma, koska oman pääoman muuttuessa negatiiviseksi edellytetään hallituksen ryhtyvän OYL:n mukaisiin toimenpiteisiin. OYL 20 luvun 23.1 §:n mukaan, jos osakeyhtiön hallitus havaitsee oman pääoman olevan negatiivinen, on hallituksen tehtävä viipymättä osakepääoman menettämisestä kaupparekisteri-ilmoitus. Tämä säännös koskee sekä julkista että yksityistä osakeyhtiötä. Jos julkisen osakeyhtiön hallitus huomaa, että yhtiön oma pääoma on laskenut alle puoleen osakepääomasta, on hallituksen OYL 20 luvun 23.3 §:n mukaan viipymättä laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus yhtiön taloudellisen aseman selvittämiseksi. Jos oma pääoma on taseen mukaan alle puolet osakepääomasta, on hallituksen viipymättä kutsuttava yhtiökokous koolle päättämään toimenpiteistä yhtiön taloudellisen aseman tervehdyttämiseksi. Yhtiökokous on pidettävä kolmen kuukauden kuluessa tilinpäätöksen laatimisesta.

---

³⁷ Järvenoja 2007, s. 569.

³⁸ Ks. esim. Verohallinto 2013 a.

Osakeyhtiö voi siis jatkaa toimintaansa negatiivisesta omasta pääomasta huolimatta, jos se pystyy suoriutumaan velvoitteistaan.³⁹ Osakeyhtiötä ei myöskään tarvitse asettaa konkurssiin tai selvitystilaan negatiivisen oman pääoman takia. Osakepääoman menettamisestä tehty kaupparekisteri-ilmoitus voidaan poistaa rekisteristä yhtiön tekemän ilmoituksen perusteella, jos oman pääoman määrä on tilintarkastetun taseen mukaan yli puolet osakepääoman määrästä.⁴⁰

Osakeyhtiön muodonmuutoksissa ei periaatteessa ole negatiivisen oman pääoman ongelmaa, koska osakeyhtiön toiminta on niin tarkoin säänneltyä. Osakeyhtiölailla on haettu turvata velkojien oikeudet⁴¹. Laki suojaa velkojia velvoittamalla yhtiön hallituksen seuraamaan yhtiön taloudellista tilannetta ja ilmoittamaan mahdollisesta oman pääoman vajeesta kaupparekisteriin. Näin omaa pääomaa koskeva tieto tulee kaikkien yhtiön intressitahojen tietoon.

Oman pääoman negatiivisuutta käsittelevä verolainsäädännöllinen sääntely on nykyisellään vajavaista. Verolainsäädäntö ei lainkaan sisällä määräyksiä negatiivisen oman pääoman verotuksellisesta kohtelusta muodonmuutostilanteissa, minkä vuoksi tulkinnallisia tilanteita tulee analysoida ja systematisoida KHO:n ratkaisujen pohjalta. Negatiivista omaa pääomaa yritysmuodon muutoksessa käsittelevien kolmen KHO:n vuosikirjaratkaisun avulla on mahdollista löytää erinäisiä linjauksia ja tulkintavaihtoehtoja negatiivisen oman pääoman ongelman selkeyttämiseksi.

Tämän tutkimuksen kannalta olennaisia verolain säännöksiä ei ole muutettu kovinkaan usein, vaikka perinteisesti verolainsäädäntö on ollut nopeasti muuttuvaa. Vero-oikeutta tavallisesti luonnehditaan dynaamiseksi oikeudenalaksi nopeiden ja usein tapahtuvien muutosten takia.⁴² Esimerkiksi yritysmuodon muutosta tai negatiivisen oman pääoman huomioon ottamista elinkeinotoimintaan kohdistuvien korkojen vähennysoikeudessa tai yhtiöosuuden luovutusvoiton verotuksessa ei ole muutettu niiden säätämisen jälkeen kuin yhden kerran. Yritysmuodon muutosta koskevaa sääntelyä on täydennetty vain muutosverovuoden määräytymistä koskevilta osin. Yritysmuodon muutoksia koskevissa säännöksissä negatiivisen oman pääoman ongelmaan ei ole lainkaan varauduttu. Nega-

---

³⁹ Mähönen – Villa 2006, s. 292.

⁴⁰ Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 153 ja 302.

⁴¹ Ks. tarkemmin HE 109/2005, s. 16.

⁴² Järvenoja 2013, s. 62.

tiivisen oman pääoman osalta lainsäätäjän työ on ikään kuin jäänyt kesken ja vaikeat tulkinnalliset ongelmat on jätetty oikeuskäytännön ratkaistaviksi. Näin ollen negatiivista omaa pääomaa koskevat ratkaisut ovat hyvin kiinnostavia, koska ne ovat yksittäistapa-uksia. Ratkaisut eivät välttämättä ole riittävän johdonmukaisia ja yksiselitteisiä, jotta samanlaista tulkintalinjaa voitaisiin soveltaa kaikkiin erilaisiin negatiivisen oman pää-oman tilanteisiin.⁴³

Vaikka ennakoitavuus ja oikeusvarmuus ovatkin lähtökohtaisia arvoja ja tavoitteita, eivät ne välttämättä toteudu ratkaisutoiminnassa. Etenkin vero-oikeuden kaltaisella dy-naamisella oikeudenalalla oikeuskäytännöltä edellytetään jatkuvaa sopeutumiskykyä. Verolainsäädäntö on Suomessa kuitenkin kirjoitettu varsin yleisluontoiseksi, vaikka ennakoitavuus ja verovelvollisen oikeusvarmuus saattaisivat olla paremmin turvattuja yksityiskohtaisemmilla verosäännöksillä. Lisäksi ongelmia voivat aiheuttaa yhtiö- ja vero-oikeuden käsitteiden merkityssisältöjen eriäväisyydet, sillä vero-oikeudellisten ja yhtiöoikeudellisten käsitteiden tulkinta voi olla poikkeavaa. Merkityssisältöjen yh-teneväisyys ja samanlainen tulkinta parantavat oikeuskäytännön ennakoitavuutta ja ve-rovelvollisen oikeusturvaa.

Vero-oikeudessa on oikeuskäytännöllä ollut aina huomattavan suuri merkitys ja sään-nösten tulkinta on pitkälti pohjautunut oikeuskäytäntöön. Henkilöyhtiöihin liittyvissä tilanteissa oikeuskäytännön rooli on ollut jopa poikkeuksellisen suuri, koska niiden sääntely on pitkälti tahdonvaltaista. AKYL sisältää vain muutaman pykälän, ja henkilö-yhtiöillä on laajat mahdollisuudet poiketa lain säännöksistä.⁴⁴ Näin ollen aihetta koske-va yksityiskohtaista vero-oikeudellista sääntelyä ei ole, kun henkilöyhtiön yhtiömiehet voivat halutessaan poiketa lähes kaikista AKYL:n säännöksistä.⁴⁵ AKYL:ia säädettyäessä yksi tavoitteista olikin säilyttää avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö joustavina pienyritys-toiminnan järjestysmuotoina.⁴⁶ Yksityisliike ja henkilöyhtiö ovat hyvin joustavia yri-tysmuotoja, joten niitä koskevat muodonmuutostilanteet voivat olla erittäin vaihtelevia ja tulkinnanvaraisia. Näin ollen yksiselitteiset tulkinnat eivät useimmiten ole lainkaan mahdollisia.

---

⁴³ Ks. tarkemmin Järvenoja 2013, s. 41–43.

⁴⁴ Ks. esim. Järvenoja 2013, s. 42.

⁴⁵ Järvenoja 2008, s. 384.

⁴⁶ HE 6/1987, s. 3.

Negatiivisen oman pääoman ongelmalla on vahvoja sidoksia myös kirjanpitoon. Kirjanpidon ja verotuksen tiivis kytkentä muodostuu jo siitä syystä, että verotettavan tulon laskennan perusteena on kirjanpidollinen tulos. Mielenkiintoista on, että voiko jokin kirjanpidollinen tapahtuma ohjata tehdyn oikeustoimen vero-oikeudellista tulkintaa. Kirjanpito-oikeudellisella käytännöllä voi olla vaikutusta vero-oikeudelliseen tulkintaan. Esimerkiksi Kirjanpitolautakunnan lausunnoilla voi mahdollisesti olla merkitystä yhtiö- ja vero-oikeudellisten ongelmien tulkinnassa. Kirjanpitolautakunta on antanut lausuntoja esimerkiksi juuri henkilöyhtiöiden omaan pääomaan liittyvistä kysymyksistä ja yksityisottojen kirjaamisesta.⁴⁷

---

⁴⁷ Järvenoja 2013, s. 36–37.

3 MUODONMUUTOS KÄYTÄNNÖSSÄ

3.1 Yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi jatkaa liiketoimintaansa suoraan osakeyhtiömuotoisena, vaan hänen tulee tehdä osakeyhtiön perustamisilmoitus kaupparekisteriin. Jos yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminta lakkaa, on elinkeinonharjoittajan tehtävä myös lopettamisilmoitus samanaikaisesti. Lopettamisilmoitus on maksuton ja se tehdään lomakkeella Y6. Uuden osakeyhtiön perustamisilmoitus taas tehdään lomakkeella Y1 ja liitelomakkeella 1 ja ilmoituksen käsittely maksaa 380 euroa. Ilmoitukseen tulee liittää muun muassa osakeyhtiön perustamissopimus, yhtiöjärjestys sekä selvitys osakepääoman maksusta. Y-tunnus muuttuu muodonmuutoksen yhteydessä. Entistä toiminimeä voi käyttää vain, jos yksityinen elinkeinonharjoittaja lopettaa toimintansa tai muuttaa toiminimeään, jolloin toiminimi vapautuu osakeyhtiön käyttöön.⁴⁸ Veroilmoitus tulee luonnollisesti jättää myös ajalta, jolloin toimintaa ei vielä harjoiteta osakeyhtiönä, koska yritystä aletaan verottaa osakeyhtiönä vasta kaupparekisterimerkinnän jälkeen.

Yksityisen elinkeinotoiminnan harjoittaminen yksityisliikkeenä on liiketoiminnan harjoittamista varten perustetuista toimintamuodoista hallinnollisesti kaikkein yksinkertaisin. Toimintamuodon muuttaminen osakeyhtiöksi voi tulla ajankohtaiseksi, kun halutaan helpottaa pääoman hankintaa tai rajoittaa liiketoimintaan liittyviä riskejä. Toimintamuoto voidaan suoraan muuttaa osakeyhtiöksi ilman erityisiä välivaiheita. Kyseessä ei yhtiöoikeudellisesti ole kuitenkaan toimintamuodon muutos vaan uuden osakeyhtiön perustaminen.

Käytännössä yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi siten, että elinkeinonharjoittaja perustaa osakeyhtiön ja merkitsee itse kaikki osakeyhtiön osakkeet. Muutoksessa siirretään yksityisliikkeen toiminta kokonaan tai osittain varoineen ja velkoineen nettoapportina perustettavalle osakeyhtiölle. Tässä vaiheessa ei vielä voida ottaa mukaan muita osakkaita. Edes elinkeinonharjoittajan puolisoa ei voida ottaa mukaan, vaikka toimintaa

---

⁴⁸ Ks. tarkemmin Patentti- ja rekisterihallitus 2013 b.

harjoitettaisiin yhdessä.⁴⁹ Tämä vaatimus hankaloittaa puolisoiden yhdessä harjoittaman elinkeinotoiminnan muuttamista suoraan osakeyhtiöksi, sillä molemmat puoliset eivät pysty merkitsemään osakkeita. Jos yritysmuodon muutos halutaan tehdä veroneutraalisti, tulee puolisoiden muuttaa yksityisliike ensin avoimeksi yhtiöksi, johon he molemmat ryhtyvät yhtiömiehiksi. Avoin yhtiö muutetaan edelleen osakeyhtiöksi, jonka osakkeita molemmat merkitsevät. Muutos voidaan toteuttaa varsin nopealla aikataululla, koska avoimen yhtiön ei tarvitse olla merkittynä kaupparekisteriin, kun muutospäätös osakeyhtiöksi tehdään. Avoimen yhtiön perustamisilmoitus voidaan tehdä samanaikaisesti osakeyhtiöksi muuttamista koskevan kaupparekisteri-ilmoituksen kanssa.⁵⁰

Kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi, ei kirjanpidon tasejatkuvuutta edellytetä. Täten varat voidaan arvostaa osakeyhtiön taseessa käypiin arvoihin, mikä helpottaa tilannetta suuresti, jos oma pääoma muuten muodostuisi negatiiviseksi.⁵¹ Muutettaessa yksityisliike osakeyhtiöksi on osakepääomalle oltava kuitenkin täysimääräinen kate. Oman pääoman ei tarvitse olla kirjanpidollisesti positiivinen, sillä muodonmuutos on mahdollinen, vaikka oma pääoma olisi negatiivinen. Jos toimintamuodon muutosta ei hyväksytä, katsotaan yksityisliikkeen lopettaneen toimintansa ja sen varojen tulleen liikkeenharjoittajan yksityistalouteen.⁵²

3.2 Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voidaan suoraan muuttaa osakeyhtiöksi. Kun muutos rekisteröidään kaupparekisteriin, säilyy Y-tunnus samana. Yritysmuodon muuttamisesta sovitaan samalla tavalla kuin yhtiösopimuksen muuttamisesta ja yritysmuodon muuttamiseen vaaditaan kaikkien yhtiömiesten hyväksyntä. Osakeyhtiön perustamisilmoitus tehdään lomakkeella Y5 ja liitelomakkeella 1. Ilmoituksen käsittelymaksu on 380 euroa.

---

⁴⁹ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 342.

⁵⁰ Järvenoja 2007, s. 517–518.

⁵¹ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 343.

⁵² Järvenoja 2007, s. 568.

Ilmoitukseen tulee liittää muun muassa osakeyhtiön perustamissopimus, yhtiöjärjestys sekä selvitys osakepääoman maksusta.⁵³

OYL ei sisällä nimenomaisia säännöksiä henkilöyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi, vaan muodonmuutoksesta säännellään AKYL 8 luvun 3-5 §:ssä. AKYL 8 luvun 3 §:n mukaan henkilöyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi edellyttäen, että päätös tehdään siinä järjestyksessä kuin yhtiösopimusta muutetaan. Tähän edellytetään kaikkien yhtiömiesten yksimielistä päätöstä. AKYL 8 luvun 4 §:n mukaan henkilöyhtiö muuttuu osakeyhtiöksi, kun yritysmuodon muuttaminen merkitään kaupparekisteriin. AKYL 8 luvun 5 § käsittelee osakeyhtiöksi muuttamisen vaikutusta velkasuhteeseen. Säännöksen mukaan avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet eivät vapaudu velkavastuustaan muodonmuutoksen perusteella, elleivät velkojat ole antaneet siihen suostumusta. Kun henkilöyhtiö muuttaa yhtiömuotoa osakeyhtiöksi, lähetetään velkojille kirjallinen ilmoitus muodonmuutoksesta ja oikeudesta vastustaa velkavastuusta vapautumista. Jos velkoja on todistettavasti saanut ilmoituksen, eikä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen saamisesta ole vastustanut velkavastuusta vapautumista, katsotaan velkojan suostuneen siihen.

Yritysmuodon muuttamista koskevaan kaupparekisteri-ilmoitukseen on liitettävä KHT- tai HTM-tilintarkastajan lausunto varojen riittävydestä. Henkilöyhtiön oman pääoman ei siis tarvitse olla positiivinen muutoshetkelle laadittavassa laskelmassa, vaan riittää, että netto-omaisuus käyvin arvoin laskettuna riittää osakepääoman ja velkojen katteeksi. Tällainen muodonmuutos on sekä yhtiöoikeudellisesti että verotuksellisesti hyväksyttävä.⁵⁴

Toimintamuodon muutoksesta henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi ei aiheudu varainsiirtoveroseuraamuksia, jos kiinteistöjä tai osakkeita siirtyy muutoksen yhteydessä osakeyhtiöön, koska VSVL 4.5 §:n mukaan varainsiirtoveroa ei ole suoritettava siirrettäessä kiinteistö toimintaa jatkavalle yhteisölle yhteisömuodon muutoksessa. Edellytyksenä on, että järjestely on toteutettu yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Henkilöyhtiön toiminnan aikana syntyneet tappiot voidaan siirtää toimintaa jatkavaan osakeyhtiöön, mikäli ei ole tapahtunut TVL 122 §:n mukaista omistajanvaihdosta eli yli puolet yhtiö-

---

⁵³ Ks. tarkemmin Patentti- ja rekisterihallitus 2013 c.

⁵⁴ Järvenoja 2007, s. 569.

osuuksista tai osakkeista eivät ole vaihtaneet omistajaa tappiovuoden alusta lähtien.⁵⁵ Koska verovuosi katkeaa yritysmuodon muutoksessa, voidaan tappioita vähentää yritysmuodon muutosvuonna molemmissa yritysmuodoissa. Tappioiden vähentämisen tulee tapahtua aikajärjestyksessä.⁵⁶

Toimintamuotoa muutettaessa osakeyhtiön osakkeiden hankinta-ajankohdaksi määräytyy henkilöyhtiön osuuden hankinta-ajankohta ja osakkeiden hankintamenoksi taas muodostuu muutoshetken oman pääoman määrä. Jos jonkun yhtiömiehen yksityistilin saldo on tappioiden tai voitto-osuutta suurempien yksityisottojen vuoksi negatiivinen, on hankintameno nolla (0).⁵⁷ Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi ei vapauta yhtiömiestä velkavastuustaan yhtiön aiemmasta velasta, paitsi jos velkoja itse suostuu tällaiseen järjestelyyn.⁵⁸

Muodonmuutoksen yhteydessä voidaan osakkeita antaa vain henkilöyhtiön yhtiömiehille. Jos uusia osakkaita halutaan ottaa mukaan, täytyy heidän ensin tulla henkilöyhtiön yhtiömieheksi ja muodonmuutoksen jälkeen he voivat hankkia osakkeita suunnatussa osakeannissa siten, että osakkeenomistajat myyvät heille osan omista osakkeistaan. Jos yritysmuodon muutoksen yhteydessä annettaisiin osakkeita muille kuin henkilöyhtiön yhtiömiehille, ei identtisuuden vaatimuksen voitaisi nähdä toteutuvan.⁵⁹

Kun henkilöyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi, on avoimen yhtiön yhtiömiehellä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä erilaisia mahdollisuuksia kertyneiden voittovarojen suhteen. Ne voidaan joko nostaa yksityisottoina tai jättää yhtiöön, jolloin ne kirjataan voittovaroiksi tai SVOP-rahastoon eli sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, taikka jättää yhtiön velaksi yhtiömiehelle. Viimeinen vaihtoehto ei ole mahdollinen, kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi, sillä liikkeenharjoittajan ja yhtiön välille ei voi yksityisottojen perusteella syntyä velkasuhdetta. Jos kyseisen kaltainen velka kirjattaisiin osakeyhtiön kirjanpitoon ja yhtiö lyhentäisi sitä, olisi kysymys peitelystä osingosta.⁶⁰

---

⁵⁵ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 348.

⁵⁶ Villa – Ossa – Saarnilehto 2007, s. 213–214.

⁵⁷ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 347.

⁵⁸ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 603.

⁵⁹ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 346–348.

⁶⁰ Järvenoja 2008, s. 375.

Yritysmuodon muutoksessa henkilöyhtiön yhtiömiesten täytyy valita, minkä suuruisiksi he haluavat osakepääoman asettaa ja annetaanko yhtiön voittovaroja siirtyä osakeyhtiön vapaaksi omaksi pääomaksi. Jos henkilöyhtiöön kertyneitä voittovaroja siirretään osakeyhtiön vapaaksi omaksi pääomaksi ja ne nostetaan osakeyhtiöaikana osinkoina, ne tulevat verotetuiksi kahteen kertaan. Näin ollen yhtiömiehet tavallisesti nostavat ennen muodonmuutosta voittovaroja yksityisottoina ja lainaavat niitä takaisin yhtiölle likvideettitarpeen ylläpitämiseksi. Yksityisotto ja velaksianto voivat tapahtua myös ilman varojen fyysistä siirtämistä yhtiöstä yhtiömiehelle ja takaisin.⁶¹

Yhtiön tilikausi jatkuu eikä katkea toimintamuotoa muutettaessa, koska toimintaa jatketaan samanlaisena. Koska henkilöyhtiö ei lakkaa olemasta vaan kyseessä on toimintamuodon muutos, tulee osakeyhtiön tilinpäätöksessään esittää vertailutiedot aikaisemmalta toimintakaudelta henkilöyhtiönä. Omaisuuserät tulee arvostaa samoilla perusteilla kuin henkilöyhtiöaikana.⁶²

3.3 Ongelman käsittely Verohallinnossa

Kaupparekisterillä on yhteinen ilmoitusmenettely ja tietopalvelu Verohallinnon kanssa, joten tieto yritysmuodon muutoksesta menee muutosta rekisteröitäessä myös Verohallinnolle. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) kautta voidaan lähettää tiedot sekä Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) että Verohallinnon rekistereihin.

Verohallinto lähettää yritysmuotoa muuttavalle yritykselle veroilmoituksen täydentämisspyynnön, mikäli kaikkia tarvittavia tietoja ei ole annettu. Kun yritysmuotoa on muutettu osakeyhtiöksi, on Verohallinnon kannalta olennaista varmistaa, että toimintamuodon muutos on tapahtunut TVL 24 §:n mukaisesti jatkuvuuden periaatetta noudattaen, jotta muodonmuutos voidaan saattaa läpi ilman veroseuraamuksia. Säännöksen mukaan veroseuraamuksia ei aiheudu, jos aikaisemmin harjoitettuun toimintaan liittyvät varat ja velat siirtyvät samoista arvoista toimintaa jatkavalle yritykselle. Tämän selvittämiseksi Verohallinto voi haluta selvityksen esimerkiksi yksityisottojen ja negatiivisen oman

---

⁶¹ Järvenoja 2007, s. 569.

⁶² Honkamäki – Pennanen 2010, s. 349.

pääoman käsittelystä sekä siitä, miten ja minkä arvoisina varat ja velat ovat siirtyneet yritysmuodon muutoksessa. Varojen ja velkojen käsittely voidaan käytännössä selvittää vertailemalla aikaisemman yrityksen viimeisen tilikauden tilinpäätöstä uuden yrityksen ensimmäisen tilikauden tilinpäätökseen. Verohallinto myös tarkistaa, että veroilmoitus on asianmukaisesti annettu myös ajalta ennen yritysmuodon muutosta.

Tappioita vähentäessä Verohallinnolle tulee antaa selvitys mahdollisista yritysmuodon muutoksen yhteydessä tehdyistä omistusmuutoksista. Osakeyhtiön tulee elinkeinotoiminnan veroilmoituksella ilmoittaa tiedot osakkaista, mutta Verohallinto saattaa pyytää lisäselvityksen omistusosuuksien jakautumisesta ennen yritysmuodon muutosta. Poistojen tekemisessä Verohallintoa kiinnostaa, ettei niitä ole tehty kahteen kertaan eli ensin edeltävässä yritysmuodossa ja sen jälkeen osakeyhtiössä. Poistojen tekemisestä muutosvuonna säännellään TVL 24.2 §:ssä. Lainkohdan mukaan yritys saa sinä vuonna, jona yritysmuodon muutos on tapahtunut, vähentää sille siirtyneen käyttöomaisuuden hankintamenosta ja muista pitkävaikutteisista menoista poistoina enintään määrät, jotka vastaavat verovuoden enimmäispoistoja vähennettynä siirtyvää toimintaa harjoittaneen verotuksessa verovuonna hyväksyttävien poistojen määrällä. Samassa lainkohdassa säännellään myös toimintavarauksen tuloutumista muutosta edeltäneessä yritysmuodossa. EVL 46a.3 §:n mukaan toimintavaraukset luetaan sen verovuoden veronalaiseksi tuloksi, jona muodonmuutos on tapahtunut. Näin ollen Verohallinto tarkistaa, että toimintavaraukset on luettu liikkeen tai ammatin tai yhtymän veronalaiseen tuloon muutosvuonna edeltäneessä yritysmuodossa.

4 YRITYSMUODON MUUTOSTEN ERITYISKYSYMYKSIÄ

4.1 TVL 24 §:n jatkuvuusperiaate

Kaikkein keskeisintä yritysmuodon muutoksen suunnittelussa on, miten muodonmuutos saadaan toteutettua ilman tuloveroseuraamuksia mahdollisimman vähäisin verotuksellisin riskein.⁶³ Koska yritysmuodon muutokset ja niihin liittyvät verotukselliset seikat ovat tavallisesti hyvin vaihtelevia eikä muutoksen jälkeen voida enää välttämättä korjata tehtyjä virheitä, tulisi muodonmuutos suunnitella ja toteuttaa erityistä tarkkuutta ja suunnitelmallisuutta noudattaen.⁶⁴ Tämä edellyttää huolellista tutustumista muodonmuutoksia koskevaan lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön ja muodonmuutoksen arvioimista sekä kirjanpidon, verotuksen että yhtiöoikeuden kannalta.

Oikeuskäytännön mukaan yritysmuodon muutokset on ainakin lähtökohtaisesti voitu toteuttaa ilman tuloveroseuraamuksia, kun muodonmuutos on noudattanut jatkuvuusperiaatetta.⁶⁵ Jatkuvuuden käsite pohjautuu TVL 24 §:ään, jossa säännellään toimintamuodon muutoksista ja niiden veroseuraamuksista. TVL 24.1 § sisältää luettelon tavoista, joilla yritysmuotoa on mahdollista muuttaa ilman, että yrityksen katsotaan purkautuvan tai lopettavan toimintansa. Edellytyksenä on, että aikaisemmin harjoitettuun toimintaan liittyneet varat ja velat siirtyvät samoista arvoista. Lainkohta sisältää myös joitakin toimintamuutokohtaisia edellytyksiä muodonmuutosten suhteen.

Kun muodonmuutoksessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta, ei muodonmuutoksessa siirtyviä varoja veroteta EVL 51b §:n yksityiskäyttöönottoa koskevan säännöksen mukaan eikä muodonmuutoksessa sovelleta henkilöyhtiön purkamista koskevaa EVL 51d §:ää.⁶⁶

TVL 24 §:n mukaan jatkuvuusperiaatteen katsotaan toteutuvan seuraavissa tilanteissa:

---

⁶³ Ks. esim. Myrsky – Linnakangas 2010, s. 335.

⁶⁴ Villa – Ossa – Saarnilehto 2007, s. 211.

⁶⁵ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 589.

⁶⁶ Verohallinto 2013 a.

Yritysmuoto ennen muodonmuutosta	Yritysmuoto muodonmuutoksen jälkeen	Muodonmuutoksen edellytykset
Yksityisliike	Avoin yhtiö	Liikkeen- tai ammatinharjoittaja taikka maa- tai metsätalouden harjoittaja yhtiömieheksi
Yksityisliike	Kommandiittiyhtiö	Liikkeen- tai ammatinharjoittaja taikka maa- tai metsätalouden harjoittaja vastuunalaiseksi yhtiömieheksi
Yksityisliike	Osakeyhtiö	Liikkeen- tai ammatinharjoittaja taikka maa- tai metsätalouden harjoittaja merkitsee osakkeet
Kuolinpesä	Avoin yhtiö	Vähintään yksi kuolinpesän osakkaista tulee yhtiömieheksi
Kuolinpesä	Kommandiittiyhtiö	Vähintään yksi kuolinpesän osakkaista tulee vastuunalaiseksi yhtiömieheksi
Kuolinpesä	Osakeyhtiö	Osakkeet merkitsee yksi tai useampi yhtiön osakas
Avoin yhtiö	Yksityisliike	Yhtiömies jatkaa purkautuvan yhtiön toimintaa liikkeen- tai ammatinharjoittajana taikka maa- tai metsätalouden harjoittajana
Avoin yhtiö	Kommandiittiyhtiö	Muodonmuutos on AKYL:n mukainen
Avoin yhtiö	Osakeyhtiö	Muodonmuutos on AKYL:n mukainen
Kommandiittiyhtiö	Yksityisliike	Vastuunalainen yhtiömies jatkaa purkautuvan yhtiön toimintaa liikkeen- tai ammatinharjoittajana taikka maa- tai metsätalouden harjoittajana
Kommandiittiyhtiö	Avoin yhtiö	Muodonmuutos on AKYL:n mukainen
Kommandiittiyhtiö	Osakeyhtiö	Muodonmuutos on AKYL:n mukainen

Taulukko 1: TVL 24 §:n asettamat edellytykset jatkuvuusperiaatteen toteutumiseksi yritysmuodon muutoksissa.

Verotuksessa jatkuvuus jaetaan yleensä luonne-, toiminta- ja arvojatkuvuuteen. Luonnejatkuvuus tarkoittaa, että muodonmuutoksessa siirtyvien varojen vero-oikeudellisen luonteen tulisi säilyä samana ennen ja jälkeen muutoksen. Toimintajatkuvuuden mukaan yrityksen harjoittaman elinkeinotoiminnan taas tulisi säilyä samanlaisena myös muutoksen jälkeen. Jos siis yritys vaikka lopettaisi elinkeinotoimintansa muutoksen yhteydessä ja siitä tulisi TVL:n mukaan verotettava yhtiö, ei toimintajatkuvuuden voitaisi katsoa säilyvän. Arvojatkuvuus taas tarkoittaa jo aiemmin käsitellyä kirjanpitoarvojen muuttumattomuutta yritysmuodon muutoksessa.⁶⁷

Jatkuvuusperiaatteen ohella identtisuuden säilyminen on toinen edellytys veroneutraalille muutokselle. Identtisyys säilyy, kun yritysmuodon muutoksen jälkeen yritystä voidaan pitää yhä samana yrityksenä kuin aiemmin. Näin ollen myös Y-tunnus säilyy samana. Yrityksen harjoittama toiminta ei siis muutu vaan pelkkä toiminnan muoto muuttuu. Tämä edellyttää, että toimintaan liittyvä varallisuus enimmäkseen siirtyy toimintaa jatkavaan yritykseen eivätkä omistussuhteet muutu olennaisesti. Jos taseesta ja yrityksen liiketoiminnasta poistetaan paljon varallisuutta, voi identtisuuden toteutuminen vaarantua. Identtisuuden ja tasejatkuvuuden arviointi on kuitenkin aina tapauskohtaista ja perustuu lähinnä oikeuskäytäntöön, koska laissa ei ole yksityiskohtaista sääntelyä aiheesta.⁶⁸

Näiden edellä mainittujen jatkuvuuden vaatimusten takia vanhan yrityksen on siirryttävä lähes sellaisenaan uuteen yritykseen. Oikeuskäytännössä on pidetty hyväksyttävänä, etteivät kaikki varat ja velat siirry uuteen yritykseen. Oikeuskäytännön perusteella ei voida kuitenkaan tehdä päätelmiä siitä, minkä verran omaisuutta voidaan jättää siirtämättä uuteen yritysmuotoon ja millaista omaisuutta poisjätettävät erät voivat olla. Poisjätettävät erät eivät ainakaan saa olla suuruudeltaan olennaisia tai muuten merkittäviä elinkeinotoiminnan harjoittamisen kannalta, jotta elinkeinotoiminnan tulolähde säilyy. Uuden yrityksen on lähtökohtaisesti muodostettava sama tulolähdekokonaisuus kuin aikaisemmalla yrityksellä oli. Tyypillinen poisjätettävä erä on käyttöomaisuuskiinteistö.⁶⁹

---

⁶⁷ Ks. esim. Järvenoja 2007, s. 498–499.

⁶⁸ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 144–146.

⁶⁹ Järvenoja 2007, s. 500–502.

Ongelmia voi muodostua, kun muodonmuutoksen yhteydessä siirretään elinkeinotoiminnan varoja yksityistalouteen sen sijaan, että varat siirrettäisiin uuteen yritykseen. Luovutuksen yhteydessä on selvitettävä, onko varallisuus säilyttänyt elinkeinomaaisuusluonteensa yksityistalouteen siirtämisestä huolimatta. Omaisuuden luonteen merkitys vaikuttaa verotukseen siten, että elinkeino-omaisuuden hankintahintana ei voida käyttää hankintameno-olettamaa vaan pelkkää todellista hankintahintaa.⁷⁰ KHO katsoi ratkaisussa KHO 1994 B 530, että varallisuus säilytti elinkeino-omaisuusluonteensa yksityisotoista huolimatta. Ratkaisussa kommandiittiyhtiön yhtiömies nosti yhtiön käytössä olleet toimitilaosakkeet yksityisottoina ja myi ne samana päivänä. Yhä jäi kuitenkin epäselväksi, miten yksityistalouden omistusaika vaikuttaa EVL:n soveltamiseen.

KHO 1994 B 530

Verovelvollisen vuonna 1983 ostamaa huoneistoa oli käytetty vuodesta 1984 lukien verovelvollisen insinööritoimiston toimitilana. Osakkeet oli kirjattu kyseisen yksityisliikkeen käyttöomaisuudeksi. Kun yksityisliike muutettiin vuonna 1986 kommandiittiyhtiöksi, osakkeet siirrettiin kommandiittiyhtiön kirjanpitoon ja niiden perusteella hallittu huoneisto oli kommandiittiyhtiön käytössä. Verovelvollinen otti osakkeet yksityisottona kommandiittiyhtiöstä 15.12.1989 ja myi osakkeet samana päivänä. Osakkeiden katsottiin olleen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaista käyttöomaisuutta ja niiden myynnistä saatuun tuloon oli yksityiskäyttöön otosta huolimatta sovellettava mainitun lain säännöksiä.

On hyvä ottaa huomioon, että TVL 24 §:n luettelo on kuitenkin pelkkä esimerkkiluettelo⁷¹, ja säännöksen 6 kohdan mukaan yritysmuodon muutos voidaan toteuttaa veroseuraamuksitta myös muissa esimerkkiluettelon tilanteisiin rinnastettavissa tapauksissa. Säännöksen 6 kohta ei kuitenkaan laajenna luettelon 1–5 kohtien soveltamisalaa. Näin ollen TVL 24.1 §:ää ei sovellettu esimerkiksi ratkaisussa KHO 2002:35, jossa kaksi liikkeen- tai ammatinharjoittajaa siirsi elinkeinotoimintansa perustamalleen osakeyhtiölle, jonka osakkeet he yhdessä merkitsivät. TVL 24.1 §:n 6 kohdan soveltamisessa olennaista on, että jatkuvuus ja identtisyys säilyvät muodonmuutoksesta huolimatta. Yritystä on voitava pitää pääasiallisesti samana ennen ja jälkeen muutoksen.

---

⁷⁰ Järvenoja 2007, s. 500–501.

⁷¹ Verohallinto 2013 a.

Luettelon mukaan yritysmuodon identtisyys säilyy muutettaessa yksityisliike tai henkilöyhtiö osakeyhtiöksi. Edellytyksenä yksityisliikkeen muuttamisessa on, että liikkeen- tai ammatinharjoittaja merkitsee osakeyhtiön osakkeet ja henkilöyhtiön muuttamisessa taas edellytetään, että muutos tapahtuu AKYL:n mukaisesti. Verovuosi kuitenkin katkeaa, kun yksityisliike tai henkilöyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi, vaikka lähtökohtaisesti identtisyys säilyy eli yritys on sama ennen ja jälkeen muutoksen.⁷²

TVL 24.1 §:ssä ei ole mainittu, että säännös soveltuisi muutettaessa osakeyhtiö henkilöyhtiöksi tai jatkettaessa osakeyhtiön toimintaa yksityisenä liikkeen- tai ammatinharjoittajana. Näin ollen KHO katsoikin ratkaisussa KHO 17.1.2008 T 55, ettei TVL 24.1 §:ää sovelleta muutettaessa osakeyhtiö henkilöyhtiöksi. Tapauksessa oli kyse osakeyhtiöstä, joka oli tarkoitus muuttaa kommandiittiyhtiöksi OYL 19 luvun 4.2 §:n mukaisesti. Kommandiittiyhtiön oli tarkoitus jatkaa osakeyhtiön toimintaa. Koska osakeyhtiön muuttaminen kommandiittiyhtiöksi ei lukeudu TVL 24.1 §:ssä mainitun esimerkkiluettelon tilanteisiin tai niihin rinnastettaviin tapauksiin, katsoi KHO osakeyhtiön purkautuvan verotuksessa EVL 51d §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Mikäli yrityksen identiteetin ei katsota säilyvän muodonmuutoksessa eikä jatkuvuusperiaatetta noudateta, ei TVL 24 §:ää sovelleta muodonmuutoksessa. Tällöin yhtymän katsotaan purkautuvan verotuksessa ja yksityisliikkeen lopettavan toimintansa. Purkautunut tai lopettanut yritys ja uusi yritys ovat erillisiä verovelvollisia ja uusi yritys saa uuden Y-tunnuksen.⁷³ Tällöin yksityisellä elinkeinonharjoittajalla veroseuraamukset ovat kuten yksityiskäyttönotossa ja sen jälkeen tapahtuvassa apporttiehtoisessa osakemerkinnässä. Kun varallisuutta siirretään yrittäjän yksityiseen käyttöön, on varallisuudelle määriteltävä arvo. Arvona käytetään alkuperäistä hankintamenoa tai sitä alemmaa todennäköistä luovutushintaa. Varallisuuden arvonnousu ei realisoidu yksityiskäyttönotossa. Osakeyhtiön merkittyjen osakkeiden arvoksi muodostuu yhtiöön apporttina sijoitetun omaisuuden käypä arvo.⁷⁴ Jos henkilöyhtiön muodonmuutosta osakeyhtiöksi ei ole tehty TVL 24 §:n mukaisesti, katsotaan henkilöyhtiön purkautuvan verotuksessa ja yhtiömiesten luovuttavan yhtiöosuutensa jako-osuutta vastaan. Yhtiömiehet siis luo-

---

⁷² Villa – Ossa – Saarnilehto 2007, s. 213–214.

⁷³ Verohallinto 2013 a.

⁷⁴ Rabinä – Nykänen 2013, s. 282.

vuttavat yhtiöosuutensa vastikkeellisesti. He luovuttavat jako-osuutensa muodonmuutoksessa ja saavat vastikkeeksi osakkeita.⁷⁵

Koska osakeyhtiö on oikeushenkilö, se ei voi purkautumatta muuttua toiseksi oikeushenkilöksi, ellei yritysmuodon muutoksesta ole erikseen säädetty laissa.⁷⁶ OYL:n 19 luvussa on säännökset yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta julkiseksi osakeyhtiöksi, julkisen osakeyhtiön muuttamisesta yksityiseksi osakeyhtiöksi sekä yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta osuuskunnaksi, henkilöyhtiöksi tai yksityisliikkeeksi. Kahta ensiksi mainittua muutosta kutsutaan laissa osakeyhtiömuodon muuttamiseksi ja muita muutoksia kutsutaan yritysmuodon muutoksiksi. Muodonmuutos edellyttää osakkeenomistajien yksimielisyyttä ja velkojiensuojamenettelyä.⁷⁷ YTL 7.1 §:n mukaan Y-tunnus ei muutu, kun oikeushenkilömuotoa muutetaan laissa määritellyllä tavalla. Y-tunnus säilyy samana OYL:n 19 luvussa mainituissa muodonmuutostilanteissa, paitsi muutettaessa osakeyhtiö yksityisliikkeeksi. Tällöin myös jatkuvuuden katsotaan katkenneen.⁷⁸

4.2 Varainsiirtoverotus

Jatkuvuusperiaate ei koske varainsiirtoverotusta. Yritysmuodon muutos on kuitenkin varainsiirtoverosta vapaa niissä tapauksissa, kun muutos toteutetaan kyseistä yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Tällaisia yritysmuodon muutoksia ovat yksityisliikkeen muuttaminen avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi sekä avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön keskinäiset muutokset. Yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi on kuitenkin varainsiirtoveron alainen tapahtuma, joten apporttiin sisältyvistä kiinteistöistä ja arvopapereista maksetaan VSVL 4 §:n mukaan varainsiirtovero. Samaten kuolinpesän muuttamisesta henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi ei ole olemassa lainsäädäntöä, joten yritys-

---

⁷⁵ Rabinä – Nykänen 2013, s. 285.

⁷⁶ Mähönen – Säiläkivi – Villa 2006, s. 545.

⁷⁷ HE 109/2005, s. 28.

⁷⁸ Mähönen – Säiläkivi – Villa 2006, s. 546 ja 551.

muodon muutos on varainsiirtoveron alainen. Kun kuolinpesä muutetaan henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi, on oikeudellisesti kyse uuden yhtiön perustamisesta.⁷⁹

4.3 Tappioiden vähennyskelpoisuus

Ennen yritysmuodon muutosta syntyneet verotustappiot saa lähtökohtaisesti vähentää uudessa yritysmuodossa, jos yritysmuodon muutos on toteutettu TVL 24 §:n mukaisesti jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Ainoastaan TVL 122.1 §:ssä tarkoitettu omistajanvaihdos voi vaikuttaa tappioiden vähennyskelpoisuuteen. Tappioita ei voida vähentää, jos yritysmuotoa muutettaessa yli puolet yhtiön osakkeista tai osuuksista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi vaihtanut omistajaa tai yli puolet sen jäsenistä on vaihtunut. Tällaisessa tilanteessa yhtiö voi TVL 122.3 §:n mukaan hakea Verohallinnolta poikkeuslupaa tappioiden vähentämiseen, jos toiminta jatkuu ja poikkeuslupaan on omistajanvaihdokseen liittyviä erityisiä syitä. Verohallinto voi myöntää poikkeusluvan tappioiden vähentämiseen, jos tappioiden vähentäminen on toiminnan jatkamisen kannalta tarpeellista.

Verotus toimitetaan koko muutosverovuodelta uuden yritysmuodon mukaan, kun yritysmuotoa on muutettu. Jos yritysmuotoa on muutettu osakeyhtiöksi, jaetaan verovuosi kuitenkin vanhan ja uuden yritysmuodon kesken. Jako vaikuttaa tappioiden vähentämiseen siten, että tappiota vähennetään ensin aikaisemman yritysmuodon verotuksessa ja sen jälkeen mahdollisesti jäljellä oleva tappio vähennetään osakeyhtiön verovuonna. Jos muutettavalle yritysmuodolle vahvistetaan tappiota muutokseen päättyvänä verovuonna, tappio vähennetään kuitenkin osakeyhtiön verotuksessa jo muutosvuonna, ellei TVL 122.1 §:n mukaista omistusmuutosta ole tapahtunut.⁸⁰

---

⁷⁹ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 165.

⁸⁰ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 166.

4.4 Korkojen vähennyskelpoisuus

EVL 18.2 §:ssä säännellään negatiivisen oman pääoman vaikutuksista korkojen vähennyskelpoisuuteen. Pykälän mukaan elinkeinotoimintaan kuulumattomana vähennyskeltotonta on se osa koroista, joka vastaa yksityisestä liikkeestä tai ammatista taikka elinkeinoyhtymästä nostettujen yksityisottojen vuoksi syntynttä negatiivista oman pääoman jäännöstä kerrottuna korkoprosentilla, jonka suuruus on Suomen Pankin peruskorko lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuoden 1998 loppuun asti Suomen Pankki määräsi peruskoron suuruuden, mutta vuoden 1999 alusta lähtien valtiovarainministeriö on vahvistanut peruskoron vuosittain kesäkuussa ja joulukuussa seuraavaksi puoleksi kalenterivuodeksi. Ajalla 1.7.2013–31.12.2013 peruskorko on 0,5 prosenttia.⁸¹

EVL 18.2 § sisältää siis yksityisiä liikkeen- ja ammatinharjoittajia sekä henkilöyhtiöitä koskevan korkojen vähennysoikeuden rajoituksen. Säännöksen mukaan korkoja ei voi vähentää elinkeinotoiminnan tulolähteessä siltä osin kuin ne kohdistuvat yhtiömiehen yksityistalouden rahoittamiseen, sillä tällöin ne eivät liity harjoitettuun elinkeinotoimintaan. Negatiivista jäännöstä vastaavan määrän yrityksen veloista katsotaan kohdistuvan yksityistalouden rahoittamiseen eikä sitä vähennetä nettovarallisuuden laskennassa elinkeinotoimintaan kohdistuvana velkana.⁸² Näin tehtiin ratkaisussa KHO 2005 T 2062, jossa oma pääoma oli muodostunut negatiiviseksi yksityisottojen takia. Vähennyskeltottoman koron määrä laskettiin EVL 18.2 §:n osoittamalla tavalla.

Hallituksen esityksen mukaan, jos oma pääoma muodostuu negatiiviseksi yksityisottojen takia, ei yksityisottoja ole katettu yrityksen tulorahoituksella, vaan yrityksen ottamaa velkaa on käytetty yhtiömiehen yksityistalouden rahoittamiseen.⁸³ Käytännössä säännöstä sovelletaan siis silloin, kun negatiivinen oma pääoma aiheutuu yksityisotoista. Vaikka säännös ei koske osakeyhtiöitä, voidaan taas EVL 18.1 § 2 kohdan perusteella korkojen vähentäminen kieltää myös osakeyhtiöaikana, sillä kyseinen säännös edellyt-

---

⁸¹ Suomen Pankki 2013.

⁸² Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 79.

⁸³ HE 203/1992, s. 15.

tää koron aiheutuvan osakeyhtiön elinkeinotoiminnasta. Yritysmuodon muutos ei ole riittävä peruste muuttaa velan käyttötarkoitusta.⁸⁴

Säännös perustuu aikaisemmin runsaasti ongelmia aiheuttaneeseen kysymykseen velan korvamerkistä ja läpilainauksesta. Näissä tilanteissa henkilöyhtiö ottaa velkaa, joka siirretään yksityisottona tai lainasaamisena yhtiömiehelle. Ongelmallista on, voivatko yhtiön ottaman velan korot olla vähennyskelpoisia, jos yhtiömiehet tekevät samanaikaisesti suuria yksityisottoja. Näin ollen elinkeinoverolakiin otettiin kaavamainen säännös tällaisen koron vähennysoikeuden rajoittamisesta, koska velan kulkeutumista yhtiön läpi osakkaalle ei voitu luotettavasti todistaa.⁸⁵ Säännös ei kuitenkaan ole aivan aukoton. EVL 18.2 §:n soveltaminen voidaan kiertää siten, että yksityisottojen tekemisen sijasta nostetaan palkkaa yhtiöstä. Tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos palkan maksaminen on perusteltua. Palkan maksaminen edellyttää yrityksessä työskentelyä. Palkan on oltava työhön nähden käypä ja kohtuullinen.

EVL 18.2 § ei tule sovellettavaksi siltä osin kuin negatiivinen oma pääoma aiheutuu toiminnan tappioista. Lisäksi säännöksen mukaan elinkeinotoiminnan tulolähteessä vähennyskelvoton korko voidaan vähentää henkilökohtaisessa tulolähteessä, mikäli koron vähentäminen on TVL 58 §:n mukaan mahdollista. On hyvä ottaa huomioon, että EVL 18.2 § koskee vain korkomenoja. Säännös ei koske muita velkaan liittyviä kuluja, kuten pankin toimituskuluja, lainan kurssitappioita eikä lainan sivukuluja. Negatiivisen oman pääoman perusteella ei voida estää näiden kulujen vähentämistä verotuksessa. Kulut voidaan jättää vähentämättä verotuksessa vain, jos lainan nostamisvuonna on tehty yksityisottoja niin paljon, ettei yksityisottoja voida kattaa voittovaroilla tai tilikauden voitolla. Edellytyksenä on myös, ettei liikkeen- tai ammatinharjoittaja tai henkilöyhtiön yhtiömies ole antanut selvitystä investoinneista, joihin laina on käytetty. Kulut voivat olla vähennyskeltottomia vain, jos pystytään luotettavasti osoittamaan, että laina on siirtynyt yrittäjän yksityistalouteen.⁸⁶

Kommandiittiyhtiössä EVL 18.2 §:ää sovelletaan, vaikka yhtiömies vaihtuisi. Ratkaisun KHO 1999:18 mukaan kommandiittiyhtiössä elinkeinotoiminnan korkomenojen vähen-

---

⁸⁴ Järvenoja 2007, s. 596.

⁸⁵ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 91–92.

⁸⁶ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 92.

nyskelpoinen määrä oli EVL 18.2 §:n mukaan rajoitettu yhtiömiehen vaihtumisen jälkeenkin, vaikka yksityisotoista johtuva negatiivisuus oli syntynyt jo aikaisemman vastuunalaisen yhtiömiehen aikana.

EVL 18.2 §:n vähennyskelvottoman koron laskemisen kaavan lähtökohtana on verovuoden taseen osoittama negatiivinen oma pääoma. Negatiivisuutta lisäävät äänettömien yhtiömiesten panokset ja arvonkorotukset. Arvonkorotukset lisätään negatiiviseen omaan pääomaan, kun niillä on pyritty poistamaan negatiivisuus, koska realisoitumaton tulo ei voi olla rahankäytön lähteenä. Äänettömien yhtiömiesten panokset kasvattavat negatiivisuutta, koska äänettömät yhtiömiehet eivät voi tehdä yksityisottoja yhtiöstä. Merkitystä ei ole sillä, vaikka oma pääoma muodostuisi negatiiviseksi ilman äänettömien yhtiömiesten pääomapanoja (KHO 1998 T 1818). Tällaisessa tilanteessa ei voida myöskään rajoittaa korkomenojen vähennysoikeutta EVL 18.2 §:n perusteella.

Lisäysten jälkeen saadusta luvusta vähennetään korjauseränä tappiot, joiden kattamiseen ei ole kertynyt voittovaroja, sillä tappioiden vähentämisen perusteena on, että voitto on käytettävä ensin vanhojen tappioiden kattamiseen eikä yhtiömiesten yksityisottoihin. Esimerkiksi vanhojen tappioiden ollessa 70 000 euroa ja tilikauden voiton ollessa 20 000 euroa, on vähennyksen määrä 50 000 euroa.

Seuraavaa laskentakaavaa voidaan käyttää apuna vähennyskelvottomien korkojen laskennassa⁸⁷:

Negatiivinen oma pääoma

Lisätään

Äänettömien yhtiömiesten panokset

Arvonkorotukset

Vähennetään

Verovuoden tappio

Aikaisempien verovuosien tuloslaskelman

---

⁸⁷ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 92–93.

mukaiset tappiot – aikaisempien verovuosien
tuloslaskelman mukaiset voitot

= Oikaistu negatiivinen oma pääoma

Oikaistu negatiivinen oma pääoma ×
valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko + 1 %

= Elinkeinotoiminnan tulosta vähennyskelvottomat korot

5 NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN JOHTUMINEN YKSITYISOTOISTA

5.1 Yksityisotot ongelmana yritysmuodon muutoksessa

Ongelmaksi yritysmuodon muutoksessa voi muodostua se, että oman pääoman negatiivisuus on syntynyt yksityisottojen takia.⁸⁸ Yksityisottojen problematiikka aiheutuu siitä syystä, että muutettaessa yksityisliike tai henkilöyhtiö osakeyhtiöksi on yleensä tavoitteena nostaa nostamattomat voittovarot ennen yritysmuodon muutosta, sillä ne on jo kerran verotettu osakkaan henkilökohtaisessa verotuksessa.⁸⁹ Syynä voi olla myös yhtiöosuuksien myyntiin valmistautuminen.⁹⁰ Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla taas yksityisotot ovat ainut tapa saada itselleen kuukausiansioita, koska yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi maksaa itselleen palkkaa. Yksityisotoista ei vielä siinä vaiheessa makseta veroja, kun rahaa nostetaan yrityksen tililtä. Verot maksetaan vasta yrityksen koko tuloksesta ja yrityksen elinkeinotoiminnan tulos verotetaan yrittäjällä. Merkitystä ei ole sillä, onko yrittäjä nostanut rahoja omaan käyttöönsä vai ei. Kyseessä ei siis ole kaksinkertainen verotus, koska yksityisottoja ei erikseen veroteta yrittäjällä. Yksityisottojen määrä tulee kuitenkin ilmoittaa yksityisen elinkeinonharjoittajan veroilmoituksella.

Edellä mainitut seikat kannustavat yrittäjää tekemään ylisuuria yksityisottoja. Muodonmuutoksen yhteydessä tehdyt yksityisotot voivat vaarantaa koko muutoksen läpiviemisen ja niillä voi olla vakavia veroseuraamuksia. Myös muutosta edeltävät toiminnan aikaiset yksityisotot voivat aiheuttaa verotuksellisia tulkintaongelmia. Yksityisottojen tekemisen sijasta ylimääräiset voittovarot voidaan vaihtoehtoisesti siirtää perustettavan osakeyhtiön omaan pääomaan.⁹¹ Osakeyhtiöaikana osakas voi nostaa varoja osakeyhtiöstä joko palkkana tai osinkona. Osakeyhtiö voi myös myöntää osakkailleen tai näiden

---

⁸⁸ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 147.

⁸⁹ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 153.

⁹⁰ Yhtiöosuuksien myyminen vasta osakeyhtiöaikana on verotuksellisesti järkevämpää, jos oma pääoma on negatiivinen, koska TVL 46.4 §:ää ei sovelleta osakeyhtiön osakkeiden luovutusvoiton laskentaan.

⁹¹ Järvenoja 2008, s. 373–374.

lähisukulaisille osakaslainaa. Tällöin varat tulevat kuitenkin verotetuiksi toiseen kertaan.

Oikeuskäytännössä yritysmuodon muuttamista edeltävien yksityisottojen laajuus, määrä ja ajankohta ovat olleet vaikeita kysymyksiä, minkä vuoksi useita ongelmaa käsitteleviä oikeustapauksia on julkaistu. Yksityisottoihin liittyvät tilanteet ovat herättäneet useita tulkintakysymyksiä. Kysymyksiä on aiheuttanut etenkin se, että voidaanko yksityisottoja tehdä yritysmuodon muutostilanteissa ja missä vaiheessa niitä on vielä mahdollista tehdä, kun yhtiön oma pääoma on negatiivinen.⁹² Erityisen ongelmallinen tilanne syntyy, kun yksityisottoja on tehty siitä huolimatta, että yrityksessä ei ole ollut nostamattomia voittovaroja. Yksityisotto on siis kohdistunut yrityksen ennen yritysmuodon muutosta realisoitumattomaan voittoon. Yksityisoton ei katsota tällöin vastaavan asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta eli kysymys on veron kiertämisestä. Tällaiset ennakkoon nostetut voittovarat kohdistuvat sellaiseen tuloon tai varallisuuteen, joka mahdollisesti realisoituu vasta osakeyhtiöaikana. Koska ennakkoon nostetut voittovarat on katettava osakeyhtiöstä kertyvillä voitoilla, kysymys voi olla peitellyn osingon jakamisesta osakkaalle. Tällainen voi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa ennen yritysmuodon muuttamista oma pääoma muutetaan keinotekoisesti negatiiviseksi veroedun saamiseksi.⁹³

5.2 Yksityisottojen verotukselliset ja yhtiöoikeudelliset perusteet

Liikkeen- ja ammatinharjoittaja sekä avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiitti-yhtiön vastuunalainen yhtiömies voivat nostaa yrityksestä enemmän varoja kuin mitä ovat siihen sijoittaneet tai minkä verran voittovaroja on kertynyt. Tätä oikeutta ei ole yhtiöoikeudellisesti rajoitettu. Yhtiömies voi siis nostaa yksityisottona sijoittamansa pääoman ja voittovarat sekä ennakkoa työpalkkiosta tai voitto-osuudesta.⁹⁴ Yhtiömies ei voi kuitenkaan tehdä yksityisottoja vastoin yhtiösopimusta tai ilman muiden yhtiömiesten hyväksyntää.⁹⁵ Oma pääoma muodostuu negatiiviseksi, jos yksityisottoja tehdään, vaikka

---

⁹² Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 147–149.

⁹³ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 150.

⁹⁴ Ks. esim. Järvenoja 2008, s. 376–377.

⁹⁵ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 57.

yrittäjässä ei ole nostamattomia voittovaroja. Yksityisotot kohdistuvat siis vasta osakeyhtiöaikana verotettaviin voittovaroihin. Tällaisessa tilanteessa yksityisnostojen määrä voidaan verottaa peiteltyinä osinkona.⁹⁶

Kirjanpitolautakunnan lausunnon KILA 7.4.1986/834 mukaan rahan otto yhtiöstä yhtiömiehen käyttöön kirjataan yksityisotoksi, oli sitten kyseessä voitonjako, sijoitetun pääoman palauttaminen, muu varojenjako tai lainananto. Yksityisotoilla veloitetaan oman pääoman tiliryhmään kuuluvia tilejä ja yksityisotot ilmoitetaan taseessa oman pääoman ryhmässä myös silloin, kun yksityisotot ylittävät oman pääoman. Yksityisotoista johtuvat oman pääoman erien vähennykset on ilmoitettava eriteltyinä taseessa tai sen liitteenä. Kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi yksityisottoja ei veroteta yhtiömiehen tulona vaan ne vaikuttavat pääomanliikkeinä vain taseeseen.⁹⁷

Käytännössä yksityisottoja ja muita pääomatapahtumia seurataan kirjanpidossa yhtiömieskohtaisilla yksityistileillä. Yksityistileille kirjataan myös yhtiömiesten voitto-osuudet ja sijoitukset yhtiöön.⁹⁸ Yksityisotot vähentävät yhtiömiehen jäljellä olevaa panosta ja yhtiöön tehdyt sijoitukset taas kasvattavat sitä. Yksityistilin saldo muodostuu tehtyjen sijoitusten ja nostojen erotuksesta noudattaen seuraavaa kaavaa:

Lisätään

Yhtiömiehen peruspanos

Yhtiömiehen lisäpanokset

Nostamaton voitto-osuus

Vähennetään

Yksityisotot

= Yksityistilin saldo

---

⁹⁶ Verohallinto 2013 a.

⁹⁷ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 81–82.

⁹⁸ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 82.

Useimmiten yhtiömiehet sopivat etukäteen tilikausikohtaisesti, onko yhtiömiehellä oikeutta nostaa kuluvan tilikauden aikana ennakkoa työpalkkiosta tai voitto-osuudesta. Työpalkkio perustuu AKYL 2 luvun 8 §:ään, jonka mukaan yhtiömiehellä on oikeus saada kohtuullista vastiketta yhtiölle tehdystä työstä ja yhtiön hallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Voitto-osuus taas perustuu AKYL 2 luvun 9 §:ään, joka käsittelee yhtiön voiton ja tappion jakamista. Työpalkkion nostaminen ennakkoon on yhtiön yhtiömiehelle antamaa velkaa ja vastaa palkkaennakkoa. Työpalkkion maksaminen on yhtiöllä tuloslaskelmaan kirjattava kulu, joten työpalkkion ennakkoa ei kirjata yhtiömiehen yksityistilille pääomanoton ennakoksi. Sen sijaan se kirjataan yhtiön saamiseksi yhtiömieheltä. Kuluksi se kirjataan vasta silloin, kun palkkio realisoituu. Voitto-osuusennakko taas kirjataan yksityistilille jäljellä olevan panoksen vähennykseksi. Voitto-osuusennakoiden ollessa suuremmat kuin mihin yhtiömies olisi tilikauden voiton ja yhtiösopimuksen perusteella oikeutettu, on yhtiömiehellä velvollisuus suorittaa erotus yhtiölle, elleivät muut yhtiömiehet halua kirjata erotusta jäljellä olevan panoksen vähennykseksi.⁹⁹ Yhtiömiehen panos yhtiössä voi muodostua yksityisottojen ja tappioiden takia negatiiviseksi. Avoimessa yhtiössä ei toiminnan jatkuessa edellytetä, että negatiivisuus katetaan yhtiön ulkopuolisilla varoilla. Yhtiömiehet voivat kuitenkin keskenään sopia, että tappio tai jäljellä olevan panoksen negatiivisuus katetaan ulkopuolisilla varoilla.¹⁰⁰ On kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että AKYL 6 luvun 2 §:n mukaan yhtiömiehen sovitun yhtiöpanoksen ollessa vajavainen, käytetään yhtiömiehen voitto-osuus vajauksen täyttämiseen. Merkitystä ei ole sillä, miten vajaus on syntynyt.

Nostamattomia voittovaroja eli aikaisempien tilikausien voittoja ja muutostilikauden aikana ennen yritysmuodon muutosta syntynyttä voittoa voidaan nostaa vapaasti vielä muutostilikaudella ennen yritysmuodon muutosta. Voittoja voidaan nostaa myös muuna omaisuutena kuin rahana. Päivää ennen kaupparekisterimerkintää on kuitenkin tehtävä erillinen välitilinpäätös, jonka avulla nostamattomat voittovarot selvitetään. Siitä eteenpäin nostamattomia voittovaroja ei voida enää nostaa verovapaasti. Lähtökohtaisesti jos voittovarot ja oma pääoma ovat riittäneet tehtyihin yksityisottoihin, ei peiteltyyn osingon riskiä voi muodostua.¹⁰¹ EVL 51b §:ssä säännellään yritysmuodon muutoksessa yksi-

---

⁹⁹ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 58.

¹⁰⁰ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 62–63.

¹⁰¹ Verohallinto 2013 a.

tyistalouteen siirrettävän yritysvarallisuuden verotuskohtelusta. Ensimmäinen momentti käsittelee liikkeen- ja ammatinharjoittajan tekemiä yksityisottoja ja kolmas momentti koskee henkilöyhtiön yhtiömiehen tekemiä yksityisottoja.

5.3 Yksityisotot henkilöyhtiössä

Muutettaessa henkilöyhtiö osakeyhtiöksi, voidaan yksityisottoja tehdä joko nostamalla yhtiöstä konkreettisesti rahaa tai kirjaamalla kertyneitä voittovaroja SVOP-rahastoon taikka yhtiön velaksi yhtiömiehelle. Velkasuhde voidaan perustaa pelkällä kirjauksella kirjanpitoon, kun nostajana on vastuunalainen yhtiömies. Näin ollen ei ole tarpeellista, että varat ensin siirrettäisiin yhtiöstä yhtiömiehelle, joka edelleen lainaisi rahat yhtiölle. Sellainen yksityisotto, jossa varat jätetään todellisuudessa nostamatta, voi olla aiheellinen esimerkiksi yhtiön likviditeettitilanteen takia. Kun yhtiömies nostaa varoja yhtiöstä oman pääoman ollessa positiivinen, on yleensä kyseessä voitonjako tai pääomanpalautus. Tältä osin yksityisotto on täysin oikeutettu myös yritysmuodon muutoksessa. Ongelmia kuitenkin syntyy, jos oma pääoma muodostuu yksityisottojen takia negatiiviseksi.¹⁰²

E erityisen hankala tilanne voi aiheutua silloin, jos jonkun vastuunalaisen yhtiömiehen osuus omasta pääomasta on negatiivinen. Kun muiden yhtiömiesten oman pääoman osuudet taas ovat positiivisia, liittyy negatiivisen osuuden omaavan yhtiömiehen osakeosuuteen lahjaveroriski. Jos yhtiömies saa muodonmuutoksessa merkitä osakeyhtiön osakkeita, voidaan niiden tulkita olevan varallisuusarvoinen etuus eli veronalainen lahja muilta yhtiömieheltä. Mikäli yhtiömies on työsuhteessa yhtiöön, vaikuttaa hänen työpanoksensa yhtiön tuloksen kertymiseen. Tällöin voi yhtiömiehen yhtiöosuuteen sisältyvä oikeus yhtiön tulokseen olla perusteltu. Työpanokseen perustuva osuus yhtiön tuloon on varallisuusarvoinen oikeus, jolle ei sinänsä ole estettä, joten osakeosuutta voidaan näillä perusteilla pitää vero-oikeudellisesti hyväksyttävänä.¹⁰³

---

¹⁰² Järvenoja 2008, s. 375.

¹⁰³ Järvenoja 2007, s. 564.

Yhtiöoikeudellisesti yksityistilin negatiivisuus on yhtiömiehen velkaa yhtiölle, ellei yhtiösopimuksessa ole sovittu toisin.¹⁰⁴ Yhtiömiehet voivat sopia keskenään, että yhtiömiehellä on velvollisuus maksaa tekemänsä ylisuuret yksityisotot takaisin yhtiölle. Tällöin yhtiöllä on siis saaminen yhtiömieheltä ja yhtiömies taas on velkaa yhtiölle. Yhtiömiehellä ei lähtökohtaisesti kuitenkaan ole palautusvastuuta ilman erillistä sopimusta.

Ratkaisussa KKO 2007:59 oli kyse ositusriidasta, jossa käsiteltiin vastuunalaisen yhtiömiehen vastuuta yhtiön veloista. KKO totesi, että vaikka yhtiöoikeudessa yhtiömiehellä on lähtökohtaisesti velvollisuus palauttaa yhtiöön voittovarot ylittävien yksityisotosten määrän ja negatiivisen oman pääoman määrän, on palautusvelvollisuudella merkitystä lähinnä vain vastuunalaisten yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa.

KKO 2007:59

A:n varoihin kuului vastuunalaisen yhtiömiehen osuus kommandiittiyhtiöstä, jonka velat olivat varoja suuremmat ja jonka oma pääoma oli negatiivinen muun muassa A:n yksityisottojen johdosta. A:n ja hänen puolisonsa B:n välisessä osituksessa A:n katettaviksi veloiksi katsottiin se määrä yhtiön veloista, josta A:n arvioitiin todennäköisesti joutuvan vastaamaan. Kun yhtiöllä ei ollut tuottoarvoa, katettavien velkojen määrää ei arvioitu yhtiön negatiivisen oman pääoman pohjalta, vaan vertaamalla yhtiön käypään arvoon arvioituja varoja yhtiön velkoihin.

Velkavastuun määrästä KKO totesi, että negatiivisen oman pääoman perusteella ei voida tehdä päätelmiä siitä, ovatko velat yhtiön varoja suuremmat ja missä määrin yhtiömies joutuu vastaamaan yhtiön veloista. Yhtiömiehen velkavastuuta ei voida määritellä pelkän negatiivisen oman pääoman perusteella, vaan yhtiön varojen ja velkojen määrä tulee ottaa huomioon laskennassa. Kun tapauksessa kommandiittiyhtiön velat olivat varoja suuremmat, katsottiin osituksessa A:n yhtiöosuuden arvoksi nolla (0) markkaa.

Henkilöyhtiöissä yksityisottoihin voi sisältyä myös jonkin verran läpilainauستا. Läpilainauksella tarkoitetaan sitä, että yhtiö ottaa lainan ja lainaa sen edelleen osakkaalle.

---

¹⁰⁴ Järvenoja 2013, s. 664.

Läpilainaus voi palvella joko yhtiötä tai se voi tulla yhtiömiehen yksityiskäyttöön. Lainan tarkoitus vaikuttaa lähinnä vain korkojen vähennyskelpoisuuteen.¹⁰⁵

Palautusvastuun puuttumisesta ilman erillistä sopimusta voi aiheutua ongelmia lahjaverotuksessa, kun yhtiöosuus luovutetaan. Yhtiöosuuden luovuttamisen yhteydessä yhtiöön jäävän yhtiömiehen voidaan katsoa antavan vastikkeettoman varallisuusarvoisen etuuden yhtiöosuutensa luovuttavalle yhtiömiehelle. Vastikkeettoman varallisuusarvoisen etuuden arvo saatetaan arvioida lahjaverotuksessa. Tavallisesti kun yhtiöosuus lahjoitetaan, tapahtuma verotetaan lahjaverotuksessa PerVL:n mukaisesti.¹⁰⁶ Oikeuskäytännössä on kuitenkin sovellettu TVL 46.4 §:ää ylisuurissa yksityisotoissa siitä huolimatta, että kyseessä on lahja. TVL 46.4 §:n mukaan avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osuuden luovutuksesta saadun voiton määrää laskettaessa luovutusvoittoon lisätään määrä, jolla yhtiömiehen yksityisotot ovat yhteensä ylittäneet hänen vuotuisten voitto-osuuksiensa ja yhtiöön tekemiensä sijoitusten yhteismäärän. Verohallinnon ohjeessa otettiin kantaa lahjaverotukseen toteamalla, että yhtiöosuuden lahjoitus on katsottava vastikkeelliseksi luovutukseksi, kun lahjanantajalla on negatiivinen yksityistili. Tällöin lahjanantaja verotetaan luovutusvoitosta TVL 46.4 §:n mukaisesti, koska lahjansaaja ottaa AKYL:n vastuusäännösten perusteella yhtiön velkoja vastattavakseen.¹⁰⁷ TVL 46.4 §:n soveltaminen luovutustilanteissa on veropoliittisesti perusteltua, koska muuten yhtiömies voisi siirtää verottomasti varoja yksityistalouteensa.¹⁰⁸

TVL 46.4 §:ää sovellettiin ratkaisussa KHO 2010:54, jossa lahjoittajan yksityistilin saldo oli negatiivinen. Yksityistilin negatiivisuus johtui yhtiömiesaikana tehdyistä voitto-osuuden ja yksityissijoitusten ylittävistä yksityisotoista. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan yhtiömies oli vapautunut velvollisuudesta maksaa tekemänsä ylisuuret yksityisotot takaisin yhtiölle. Vaikka luovutus oli vastikkeeton, katsottiin luovutuksen olevan palautusvastuusta vapautumisen osalta vastikkeellinen. Näin ollen luovuttajan yhtiömiesosuuden luovutuksesta saatuna voittona verotettiin pääomatulona se määrä, jolla yhtiömiehen tekemät yksityisotot ylittivät voitto-osuuden ja yksityissijoitukset. Korkein hallinto-oikeus perusteli TVL 46.4 §:n soveltamista sillä, että yhtiöosuuden luovuttaja

---

¹⁰⁵ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 364–365.

¹⁰⁶ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 128–129.

¹⁰⁷ Verohallitus 2005.

¹⁰⁸ Näin Järvenoja 2013, s. 579.

on vapautunut yksityistilinsä negatiivisen saldon palautusvastuusta ja luovutuksen jälkeen ostaja vastaa myyjän velasta henkilöyhtiölle, minkä vuoksi yhtiöosuuden luovutuksen voidaan negatiivisuuden osalta katsoa olevan vastikkeellinen.

Negatiivinen oma pääoma ei siis sellaisenaan vaikuta yhtiöosuuden luovutuksen verotamiseen vaan merkitystä on sillä, ovatko yksityisotot olleet ylisuuria. Ylisuuri yksityisotto lasketaan yksityistilin saldosta ja siitä osuudesta yhtiön kuluvaan tilikauden voittovaroista, johon yhtiömiehellä on yhtiösopimuksen mukaan oikeus. Yksityistilin negatiivinen saldo ei siis vaikuta yhtiöosuuden hankintamenuon eikä sitä vähennetä kauppahinnasta tai muun vastikkeen mukaisesta hankintamenuosta luovutuksen yhteydessä. Se otetaan huomioon lisäyksenä luovutusvoittoon. Samaa periaatetta noudatetaan luovutusvoiton laskemisessa, vaikka TVL 46.4 §:n sanamuodon mukaan lisäys tehdään luovutusvoittoon. Jos yksityisottoja ei ole valvottu yhtiössä yhtiömieskohtaisesti, lasketaan lisäyksen määrä yhtiön oman pääoman perusteella, ellei yhtiömies anna erittelyä yksityisotoistaan, voitto-osuuksistaan ja yhtiöön tekemistään sijoituksista. Tällöin lisäyksen määrä on se osuus negatiivisesta omasta pääomasta, joka vastaa yhtiömiehen oikeutta yhtiön varoihin.¹⁰⁹ Jos henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies perii yhtiöosuutensa, perittäväältä siirtyvän yhtiöosuuden negatiivista osuutta ei lisätä TVL 46.4 §:n mukaan luovutusvoittoon. TVL 48 §:n sukupolvenvaihdosluovutusta koskeva säännös estää TVL 46.4 §:n soveltamisen.

On hyvä ottaa huomioon, että TVL 46.4 § koskee vain yhtiöosuuden luovutusvoiton verotusta. Sitä ei siis sovelleta muodonmuutoksen jälkeen osakeyhtiön osakkeiden luovutukseen. Tämä saattaa aiheuttaa houkutuksen muuttaa negatiivisen oman pääoman omaava henkilöyhtiö osakeyhtiöksi ennen yhtiöosuuksien myyntiä, jolloin myynnin verokohtelu olisi suotuisampaa. Negatiivisuus voitaisiin kenties lisätä luovutusvoittoon myös osakeyhtiöaikana VML 28 §:n perusteella, koska kyseessä on sarjatoimi. Asiasta ei kuitenkaan ole oikeuskäytäntöä.¹¹⁰ Sarjatoimessa on kyse oikeustoimen jakamisesta kahteen tai useampaan osaan siten, että niiden perusteella erikseen määrättävät veroseuraamukset ovat yhdessä vähäisemmät kuin, jos oikeustoimi arvioitaisiin yhtenä koko-

---

¹⁰⁹ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 117 ss.

¹¹⁰ Näin Vehniä 2000, s. 190.

naisuutena.¹¹¹ Andersson on kritisoinut sitä, ettei ylisuuria yksityisottoja veroteta osakeyhtiön osakkeiden luovutuksen yhteydessä, koska se muodostaa ison aukon verojärjestelmään.¹¹²

Lisäys luovutusvoittoon tehdään vasta mahdollisen hankintameno-olettaman vähentämisen jälkeen.¹¹³ Jos yhtiön toiminta on tappiollista, kirjataan osuus yhtiön tappiosta yhtiömiehen yksityistilille. Negatiivisesta saldosta vähennetään myös ne tappiot, joiden kattamiseen ei ole kertynyt voittovaroja.¹¹⁴ Tappioiden vaikutus yksityistilin saldoon otetaan huomioon ennen lisäyksen tekemistä.¹¹⁵

5.3.1 KHO 2000:50

Ratkaisussa KHO 2000:50 oli kysymys tilanteesta, jossa avoimella yhtiöllä oli negatiivinen oma pääoma, mutta sen varat riittivät käyvin arvoin laskettuna osakepääoman ja velkojen katteeksi. Avoimella yhtiöllä oli ennen muutostilikautta ollut positiivinen oma pääoma, mutta yhtiömies oli nostanut ennen yritysmuodon muutosta osan tästä omasta pääomasta yksityisottoina itselleen, josta osa oli kirjattu yhtiön lainasaamiseksi yhtiömieheltä. Näin ollen tilikauden päättyessä avoimen yhtiön oma pääoma oli negatiivinen. Tilinpäätöksessä todettiin kuitenkin osakeyhtiön oikaistun oman pääoman olevan positiivinen, kun vaihto-omaisuus arvostettiin käypään arvoon. Näin ollen varat riittivät tilintarkastajan lausunnon mukaan yhtiön velan ja osakeyhtiön oman pääoman katteeksi.

KHO 2000:50

Avoim yhtiö muutettiin osakeyhtiöksi ja yhtiöjärjestys hyväksyttiin 1.9.1995. Osakeyhtiö merkittiin kaupparekisteriin 8.11.1995. Avoimen yhtiön yhtiömies tuli osakeyhtiön pääosakkaaksi. Tilikauden 1.12.1993–30.11.1994 päättyessä avoimen yhtiön oma pääoma oli ollut 36 723 markkaa positiivinen. Tilikauden 1.12.1994–30.11.1995 voitto oli 169 640 markkaa. Tilikauden lopussa osakeyhtiön oma pääoma oli tilinpäätöksen mukaan 213 430 markkaa negatiivinen. Yhtiömuodon muutoksen yhteydessä yhtiömies oli tehnyt avoimesta yhtiöstä yhteensä 434 793 markan yksityisoton, josta 103 797 mark-

---

¹¹¹ Tikka 1972, s. 231.

¹¹² Ks. tarkemmin Andersson 1993, s. 99.

¹¹³ Verohallinto 2010, s. 5.

¹¹⁴ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 130.

¹¹⁵ Verohallinto 2010, s. 5.

kaa oli kirjattu yhtiön velaksi yhtiömiehelle. Tilinpäätöksen 30.11.1995 liitetietojen mukaan osakeyhtiön oikaistu oma pääoma oli kuitenkin 32 170 markkaa positiivinen, kun laskelmassa huomioitiin vaihto-omaisuus käyvästä arvosta.

Tilintarkastajan 18.9.1995 päivätyn lausunnon mukaan avoimen yhtiön varat riittivät yhtiön velan ja osakeyhtiön 15 000 markan osakepääoman katteeksi. Ennen osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä suoritetuista yksityisotoista oli 138 135 markkaa tapahtunut syyskuussa 1995 ja 162 366 markkaa marraskuun 1995 alussa.

Yhtiömiehellä todettiin olevan oikeus nostaa avoimesta yhtiöstä yhtiön voittovaroja ennen yhtiömuodon muutosta. Voittovaroja ovat aikaisempien tilikausien voitot sekä muutostilikauden ennen yhtiömuodon muutosta syntynyt voitto. Yksityisottoja ei ole pidettävä verotuslain 57 §:n mukaisena peiteltyä osinkona siltä osin kuin avoimen yhtiön oma pääoma on riittänyt yksityisottoihin. Sen sijaan siltä osin kuin yksityisotto on kohdistunut avoimen yhtiön ennen yhtiömuodon muutosta realisoitumattomaan voittoon, yksityisoton tekemisen ei ole katsottava vastaavan asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Toimenpiteeseen on tältä osin katsottava ryhdytyn siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Avoimesta yhtiöstä tehty yksityisotto on katsottava osakkaalle maksetuksi peiteltyksi osingoksi siltä osin kuin se kohdistui avoimen yhtiön realisoitumattomaan voittoon. Asia palautettiin verovirastolle peitellyn osingon määrän ratkaisemiseksi. Verovuosi 1995. Äänestys 5-2.

Ratkaisussa todettiin, ettei yksityisottoja voida tulkita VML 29 §:n (tapauksessa VerL 57 §) mukaiseksi peiteltyksi osingoksi siltä osin kuin avoimen yhtiön oma pääoma on riittänyt yksityisottoihin. KHO:n mukaan yhtiömiehellä on oikeus nostaa yhtiöstä voittovaroja ennen yritysmuodon muutosta osakeyhtiöksi, mutta yksityisotot eivät kuitenkaan vastaa asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta siltä osin kuin ne kohdistuvat avoimen yhtiön ennen yritysmuodon muutosta realisoitumattomaan voittoon. Tällöin voidaan katsoa, että toimenpide on suoritettu ainoastaan osakeyhtiön ja osakkaan kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi. Näin ollen avoimesta yhtiöstä tehdyt yksityisotot todettiin peiteltyksi osingoksi siltä osin kuin ne kohdistuivat ennen yritysmuodon muutosta realisoitumattomaan voittoon. Päätöksessä viitataan peitellyn osingon verotuksen tukena myös VML 28 §:n veronkiertämissäännökseen.

Ratkaisussa jää kuitenkin avoimeksi, miten muutostilikautta edeltäviin yksityisottoihin suhtauduttaisiin oikeuskäytännössä, sillä tapauksessa negatiivinen oma pääoma on aiheutunut vain muutostilikauden yksityisotoista. On epäselvää, aiheuttavatko pelkät muutosvuoden yksityisotot vai kaikki negatiivisuuden aiheuttavat yksityisotot peitellyn osingon riskin. Jos riski kohdistuisi vain muutosvuoden yksityisottoihin, voitaisiin peitellyn osingon verotus välttää tekemällä yksityisotot aikaisemmilla tilikausilla. Jos taas

aikaisempien tilikausien yksityisöt voisivat antaa aiheita peiteltyyn osingon verotukseen, muuttuisivat hyväksyttävänä pidetyt yksityisöt taannehtivasti peiteltyksi osingoksi, mikä voisi aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta. Tapaus kuitenkin ohjasi yrittäjiä suhtautumaan varovaisesti yksityisottojen tekemiseen yritysmuodon muutostilanteissa.

5.3.2 KHO 2004:19

Ratkaisussa KHO 2004:19 oli kyse kommandiittiyhtiöstä, jonka oma pääoma oli yksityisottojen takia negatiivinen muutostilikautta edeltävän tilikauden päättyessä. Muutostilikauden voitto kuitenkin ylitti yhtiömiesten yksityisöt ja negatiivinen oma pääoma oli pienempi kuin edeltävän vuoden päättyessä.

KHO 2004:19

Kommandiittiyhtiö muutettiin osakeyhtiöksi 5.1.2001 kaupparekisteriin tehdyllä merkinnällä. Kommandiittiyhtiön viimeinen tilikausi oli 1.6.2000–4.1.2001 ja osakeyhtiön ensimmäinen tilikausi 5.1.2001–31.5.2001. Kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet A ja B tulivat osakeyhtiön osakkaiksi kumpikin 50 prosentin omistusosuudella. Kommandiittiyhtiön oma pääoma oli viimeisen tilikauden alussa 1.6.2000 166 585 markkaa negatiivinen ja viimeisen tilikauden päättyessä 4.1.2001 76 132 markkaa negatiivinen. Kommandiittiyhtiön viimeisen tilikauden voitto oli 370 015 markkaa ja yhtiömiesten yksityisöt viimeisellä tilikaudella 276 762 markkaa. Koska kommandiittiyhtiön viimeisen tilikauden voitto oli suurempi kuin yhtiömiesten tämän tilikauden aikana tekemät yksityisöt yhteensä ja kun oman pääoman negatiivisuus yritysmuodon muutostilanteessa johtui yhtiömiesten aikaisempina tilikausina tekemistä voitto-osuuksien ja yksityissijoitusten ylittävistä yksityisöistä, ei ottaen huomioon verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n säännöksen, ollut kysymys peitelystä osingonjaosta.

KHO katsoi, ettei yksityisöissä ollut kysymys peitelystä osingosta, kun oman pääoman negatiivisuus oli aiheutunut aikaisempien vuosien yksityisöistä. Lisäksi muutostilikauden voittovarot olivat suuremmat kuin saman tilikauden aikana tehdyt yksityisöt. Ratkaisullaan KHO selvensi sitä kriittistä aikarajaa, jolloin ns. ylisuuret yksityisöt aiheuttavat peiteltyyn osingon verotuksen. Aikaraja asettui muutostilikaudelle. Aikaisempien tilikausien yksityisottojen perusteella ei siis voi syntyä peiteltyä osinkoa, vaikka ne olisivatkin aiheuttaneet muutoshetken negatiivisen oman pääoman. Lisäksi

KHO otti ratkaisullaan kantaa myös sallittavaan yksityisottojen määrään. Muutostilikaudella saa tilikauden voittoja nostaa yksityisottoina enintään muodonmuutokseen päättyvän viimeisen tilikauden voittoa vastaavan määrän. KHO:n mukaan yksityisottoja ei voida rajoittaa yritysmuodon muutostilanteissakaan kuin niissä tapauksissa, joissa negatiivista omaa pääomaa on kasvatettu keinotekoisesti ennen muutosta.

5.4 Yksityisotot yksityisliikkeessä

Ratkaisussa KHO 2007:63 oli kyse negatiivisen oman pääoman omaavan yksityisliikkeen muuttamisesta osakeyhtiöksi. Oma pääoma oli ollut negatiivinen yrityksen koko toiminnan ajan ja yksityisotot olivat olleet joka vuosi yhtä tilikautta lukuun ottamatta suuremmat kuin tilikauden voitto. Tällä tavalla oli käynyt myös muutostilikaudella, jolloin yksityisotot olivat jopa suuremmat kuin aikaisemmin. Selvää oli siis, että oman pääoman negatiivisuus johtui ylisuurista yksityisotoista.

KHO 2007:63

A:n yksityisliike oli muutettu tuloverolain 24 §:n 1 momentin mukaisesti osakeyhtiöksi. A:n yksityisliikkeen voitto viimeisellä tilikaudella 1.1.2002–8.7.2002 oli 5 009,54 euroa ja A:n yksityisnostot 23 549,16 euroa. Oma pääoma oli yksityisliikkeen tilikauden päättyessä eli osakeyhtiön alkavassa taseessa negatiivinen yhteensä 22 971,38 euroa. Kaupparekisteriviranomaista varten annetun asiantuntijalausannon mukaan osakeyhtiölle tulevan omaisuuden arvo käyvin arvoin vastasi vähintään yhtiölle tulevaa osakepääomaa.

Toiminimen oma pääoma oli muodostunut negatiiviseksi siten, että ensimmäiseltä toimintavuodelta 1999 tilikauden voitto oli ollut 20 106,19 euroa ja yksityisnostot 28 448,82 euroa (negatiivinen oma pääoma tilikauden päättyessä 8 342,63 euroa). Verovuodelta 2000 tilikauden voitto oli vastaavasti ollut 30 041,56 euroa ja yksityisnostot 33 229,90 euroa (negatiivinen oma pääoma tilikauden päättyessä 11 530,97 euroa) ja verovuodelta 2001 tilikauden voitto oli ollut 35 209,13 euroa ja yksityisnostot 28 109,92 euroa (negatiivinen oma pääoma tilikauden päättyessä 4 431,76 euroa).

Hallinto-oikeus oli lukenut veroasiamiehen valituksesta A:n tuloksi perustetulta osakeyhtiöltä saatuna peiteltyä osinkona sen määrän, jolla toiminimen viimeisen tilikauden yksityisotot olivat ylittäneet tilikauden voiton eli 18 539,68 euroa.

Korkein hallinto-oikeus A:n valituksesta kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja saattoi verotuksen oikaisulautakunnan päätöksen voimaan lausuen perusteluinaan muun muassa seuraavaa. Asiassa ei ilmennyt, että yksityisnostot olisivat tapahtuneet juuri ennen

yrittäjämuutosta tai muutoin poikkeuksellisinä erinä. Yksityisottojen määrä ei ole olennaisesti poikennut siitä, mitä yrityksestä oli aikaisempina vuosina nostettu, vaikkakin määrä oli kuukausikohtaisesti laskettuna jonkin verran aikaisempaa suurempi. Määrä ei kuitenkaan ylittänyt sitä, mitä voidaan pitää tavallisena nostojen määränä yrittäjän toimeentuloa varten. Ei myöskään ilmennyt, että nostot olisi rahoitettu poikkeuksellisella tavalla tai nostojen määrä olisi kirjattu lainasaamiseksi yrittäjältä. Verovuosi 2002.

Verotuksen oikaisulautakunnan mukaan peiteltyyn osingon verottaminen ei ollut mahdollista, koska veron kiertämistarkoitus puuttui. Hallinto-oikeus taas kumosi päätöksen ja katsoi, että muutostilikauden voitot ylittävien yksityisottojen määrä tuli verottaa peiteltyinä osinkona. KHO ei kuitenkaan tulkinnut määrää peiteltyksi osingoksi, sillä asiasta ei ilmennyt, että yksityisotot olisivat tapahtuneet juuri ennen yritysmuodon muutosta tai muuten poikkeuksellisinä erinä. Määrä ei olennaisesti poikennut aikaisempien yksityisottojen määrästä tai ylittänyt sitä määrää, mitä voidaan pitää tavallisena nostojen määränä yrittäjän toimeentuloa varten. Lisäksi asiasta ei myöskään ilmennyt, että nostot olisi rahoitettu jotenkin poikkeuksellisella tavalla tai että nostojen määrä olisi kirjattu lainasaamiseksi yrittäjältä. Näin ollen yritysmuodon muutos pystyttiin toteuttamaan, sillä varat kuitenkin riittivät käyvin arvoin laskettuna osakeyhtiön sidotun oman pääoman katteeksi.

KHO:n ratkaisu selvensi suuresti aikaisemmissa ratkaisuissa avoimiksi jääneitä asioita ja kehitti siten oikeuskäytännön suuntaa ja yhtenäisyyttä. Ratkaisun perusteella voidaan päätellä, millaisessa tilanteessa yksityisotot verotetaan peiteltyinä osinkona. Yksityisottojen tulee olla poikkeuksellisen suuria verrattuna aikaisempiin tilikausiin tai siihen, mitä voidaan pitää normaalina yksityisottojen määränä yrittäjän toimeentuloa varten. Lisäksi niiden tulee olla tehty juuri ennen yritysmuodon muutosta ja on oltava selvää, että yksityisotot on tehty veron välttämisen tarkoituksessa. Negatiivista omaa pääomaa on siis yksityisottoja tekemällä keinotekoisesti kasvatettu yritysmuodon muutoksen takia.

Ratkaisussa KHO teki selväksi, että yksityisottojen rahamäärällä on merkitystä peiteltyyn osingon muodostumisen kannalta, mutta tarkkaa rajaa rahamäärälle ei aseteta. Tapauksen pohjalta voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä siitä, miten yksityisotot voitaisiin tehdä verosuunnittelun kannalta kaikkein järkevimmin. Verosuunnittelullisesti kannattavinta

olisi ajoittaa yksityisöt tasaisesti yritysmuodon muutosta edeltäville tilikausille ja muutostilikaudelle. Yksityisötöitä tehdessä ei kannattaisi ylittää sitä määrää, mitä tavanomaisesti tarvitaan elämiseen. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, ettei yritysmuodon muutosta välttämättä suunnitella montaa vuotta ennen muutoksen toteuttamista. Tällöin kauaskantoinen verosuunnittelu ei ole mahdollista.

5.5 KHO:n ratkaisulinjan kehittyminen

Tässä tutkielmassa käsitellyt kolme KHO:n 2000-luvulla julkaistua negatiiviseen omaan pääomaan liittyvää ratkaisua osoittavat selviä muutoksia oikeuskäytännön ratkaisulinjan kehittämisessä. Kaikki kolme ratkaisua ovat vuosikirjaratkaisuja, jotka on tarkoitettu ohjaamaan verotuskäytäntöä. Yhdessäkään ratkaisussa ei katsottu ylisuuria yksityisötöitä peiteltyksi osingoksi. Ensimmäinen ratkaisu 2000:50 oli perusteluissaan varsin pääpiirteinen sen suhteen, minkä tilikausien aikana tehdyt yksityisöt voidaan katsoa peiteltyksi osingoksi. Toisessa ratkaisussa 2004:19 KHO täsmensi oikeustilaa toteamalla, että peitelty osinko voi ulottua vain muutosvuoden aikaisiin yksityisötöihin. Yksityisötöitä ei voida verottaa peiteltyinä osinkona, jos muutostilikaudella tehdyt yksityisöt eivät ylitä muutostilikauden voittoa ja nostamattomia voittovaroja vaan negatiivisuus aiheutuu aikaisemmilla tilikausilla tehdyistä sellaisista yksityisötöistä, jotka ovat ylittäneet tilikauden voitot ja nostamattomat voittovarot. Kolmannessa ratkaisussa 2007:63 KHO:n kanta kehittyi edelleen siten, että peitelty osingon verotus voi tulla kyseeseen vain silloin, kun negatiivista omaa pääomaa on kasvatettu keinotekoisesti eikä tehty toimenpide vastaa asian varsinaista ja todellista luonnetta. Ratkaisun valossa tavanomaiset yksityisöt eivät voi yleensä johtaa peitelty osingon verottamiseen. Tuoreimman ratkaisun mukaan peitelty osinko voi siis kohdistua pääasiallisesti muutosvuoden sellaisiin yksityisötöihin, joiden takia yrityksen oma pääoma on muuttunut negatiiviseksi tai sen negatiivisuus on kasvanut, ja on selvää, että tarkoitus on lähtökohtaisesti ollut yhtiön tyhjentäminen ennen yritysmuodon muutosta.

Tiivistäen voidaan KHO:n ratkaisulinjan kehittämisestä todeta, että 2000-luvun edetessä oikeuskäytännön kanta on täsmentynyt sen suhteen, milloin peitelty osingon verotta-

minen tulee kyseeseen. Peitellyn osingon verotus voi tulla kyseeseen vain silloin, kun kyseessä on selvästi keinotekoinen järjestely, mikä voi tulla esiin vaikkapa poikkeuksellisen suurina yksityisottoina ennen yritysmuodonmuutosta, yksityisottojen poikkeuksellisella rahoitustavalla tai voittovarojen ylittävien yksityisottojen kirjaamisella yhtiön lainasaamiseksi yhtiömieheltä, kuten tapauksessa KHO 2000:50 tehtiin.

5.6 Lainsäädännön kehittäminen

Yksityisottojen tekeminen on sekä yhtiö- että vero-oikeudellisesti perusteltua, mutta joitakin muutoksia lainsäädäntöön olisi tehtävä ongelmien vähentämiseksi. Varallisuuspiirien luonteiden muuttuminen yritysmuodon muutoksissa tulisi ottaa paremmin huomioon yritysmuodon muutoksia koskevassa lainsäädännössä. Oman näkemykseni mukaan paras ratkaisu negatiivisen oman pääoman ongelmaan voisi olla se, että yksityisotot, joiden takia oma pääoma muodostuu negatiiviseksi, verotettaisiin yhtiömiehen tulona sinä verovuonna, jona ylisuuret yksityisotot on tehty. Tällöin ylisuurten yksityisottojen tekeminen olisi lainsäädännöllisesti yhä mahdollista, mutta yhtiömiehillä ei olisi samanlaista kiusausta niiden tekemiseen kuin tämänhetkisessä oikeustilassa. Myös Andersson on esittänyt, että oman pääoman ylittävät yksityisotot verotettaisiin välittömästi yhtiömiehen tulona. Perusteluina hän mainitsi, että on veronmaksukykyisyys- ja yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista, ettei yksityisottoa pidetä yhtiömiehen veronalaisena tulona.¹¹⁶

Veropoliittisesti on tärkeää, että oman pääoman negatiivisuus verotetaan viimeistään siinä vaiheessa, kun irtaudutaan yhtiöstä. Yksi vaihtoehto olisi, että osakaslainan verokohtelua sovellettaisiin sellaisiin yksityisottoihin, jotka saavat aikaan oman pääoman muodostumisen negatiiviseksi.¹¹⁷ Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että negatiivinen oman pääoman osuus olisi pääomatuloa siltä osin kuin sitä ei olisi kalenterivuoden aikana maksettu takaisin. TVL 53 §:n mukaan luonnollisen henkilön veronalaista pääomatuloa on osakeyhtiöstä verovuonna saadusta rahalainasta verovuoden päättyessä maksamatta oleva määrä, jos verovelvollinen, hänen perheenjäsenensä tai he yhdessä

---

¹¹⁶ Ks. tarkemmin Andersson 1993, s. 92.

¹¹⁷ Järvenoja 2013, s. 692.

omistavat suoraan tai välillisesti vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista tai heillä on vastaava osuus yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Pääomatuloksi luetusta määrästä ei tarvitsisi periä korkoa. Muilta osin jos lainasta ei perittäisi korkoa tai siitä perittäisiin käypää korkoa alhaisempaa korkoa, katsottaisiin menettely peitellyn osingon jakamiseksi osakkaalle. Negatiivista osuutta takaisin maksettaessa osakkaalla olisi oikeus vähentää takaisin maksettu määrä pääomatuloistaan tulonhankkimiskuluina. TVL 54c §:n mukaisesti takaisin maksettu osuus tuloksi luetusta osakaslainan määrästä olisi vähennyskelpoinen viiden vuoden ajan lainan nostamisvuoden jälkeen.

Tällä hetkellä negatiivinen oma pääoma on otettu huomioon lainsäädännössä ainoastaan EVL 18.2 §:n korkojen vähennysoikeuden rajoituksena, joka koskee yksityisiä liikkeen- ja ammatinharjoittajia sekä henkilöyhtiöitä, sekä TVL 46.4 §:ssä, joka käsittelee negatiivisen oman pääoman lisäämistä yhtiöosuuden luovutusvoittoon. Korkojen vähennysoikeuden rajoittamisella on haluttu puuttua läpilainaukseen, mikä toisaalta ainakin välillisesti vaikuttaa negatiivisen oman pääoman ongelmaan. Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen on kuitenkin jokseenkin vähäinen keino puuttua negatiivisen oman pääoman ongelmaan eikä se välttämättä riittävästi kannusta ylisuurten yksityisottojen tekemättä jättämiseen. TVL 46.4 § taas voidaan mahdollisesti kiertää toteuttamalla myynti vasta osakeyhtiöaikana, koska osakeyhtiöaikana säännöstä ei voida enää soveltaa, kun kyseessä on osakkeiden eikä yhtiöosuuden myynti. Asiasta ei ole kuitenkaan oikeuskäytäntöä.

6 VAIHTOEHDOT NEGATIIVISEN OMAN PÄÄOMAN ONGELMAN RATKAISEMISEKSI

6.1 Muodonmuutoksen mahdollistaminen verosuunnittelun avulla

Vaikka muodonmuutos olisi oikeudellisesti mahdollinen, voi oman pääoman negatiivisuus aiheuttaa muita vero-ongelmia joko yhtiön tai osakkaan verotuksessa. Verotuksellisen varmuuden takaamiseksi ja muodonmuutoksen helpottamiseksi on muodonmuutoksessa kannattavaa pyrkiä kattamaan negatiivisuus pääomansijoituksilla tai arvонkorotuksilla.¹¹⁸ Oikeuskirjallisuudessa on esitetty joitakin vaihtoehtoja, joiden avulla negatiivinen oma pääoma saadaan omaa pääomaa kasvattamalla muutettua positiiviseksi. Omaa pääomaa voidaan kasvattaa monin eri keinoin, mutta kaikki keinot eivät ole yhtä kannattavia muodonmuutoksen kannalta. Perustettavan osakeyhtiön osakepääomaan ja muuhun sidottuun omaan pääomaan eli ylikurssirahastoon voidaan esimerkiksi muuntaa tasearvon ja käyvän arvon erotuksena eräänlainen arvонkorotusrahasto¹¹⁹. Yhtiöön voidaan sijoittaa lisäpääomaa ennen muodonmuutosta, tehdä käyttöomaisuuteen kuuluvan arvонkorotuskelpoisen varallisuuden arvонkorotus esimerkiksi kiinteistöstä, kirjata oman pääoman negatiivisuus lainasaamiseksi yhtiömieheltä tai siirtää oman pääoman negatiivisuus osakeyhtiöön vapaan oman pääoman negatiivisuudeksi.¹²⁰ Myös tulorahoitus ja velkojen jättäminen edeltävään yritysmuotoon ovat vaihtoehtoja negatiivisen oman pääoman kattamiseksi. Nämä negatiivisen oman pääoman korjaamisen vaihtoehdot eivät kuitenkaan saa vapauttaa henkilöyhtiön yhtiömiestä maksamasta osakeyhtiölle velkasaldoaan.¹²¹

Yrittäjän kannalta parhaan negatiivisen oman pääoman ongelman ratkaisumallin löytäminen riippuu monista hyvin erilaisista ja vaihtelevista tekijöistä. Negatiivisen oman pääoman ongelmaan valittavaan ratkaisuun vaikuttaa suuresti esimerkiksi se, onko kyseessä yksityisliike vai henkilöyhtiö ja mikä on yrittäjän varallisuusasema. Myös esi-

---

¹¹⁸ Järvenoja 2007, s. 570.

¹¹⁹ Immonen 2011, s. 444.

¹²⁰ Järvenoja 2007, s. 570.

¹²¹ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 594.

merkiksi perheyhtiönä toimiminen ja tulevaisuuden osingonjakosuunnitelmat voivat tuoda lisää näkökulmia ja rajoittavia tekijöitä valinnan tekemiseen. Lisäksi tehdyt yksityisöt vaikuttavat suuresti korkojen vähennyskelpoisuuteen ja mahdollisen peitellyn osingon verottamiseen. Jos verovelvollinen itse ei ota kantaa menetelmän valintaan, tekee Verohallinto päätöksen.

Eräs yksityisen elinkeinonharjoittajan ongelmista on se, että ArvL 15.3 §:n mukaan pankkitalletukset eivät kuulu nettovarallisuuteen vaan yrittäjän yksityistalouteen. Näin ollen pitää keksiä muita keinoja nettovarallisuuden kasvattamiseksi. Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi lisätä nettovarallisuutta vaikkapa jättämällä voittoa yritykseen tai tekemällä lisäsijoituksia. Myös varaston kasvattaminen vaihto-omaisuutta hankkimalla, myyntisaamisten kasvattaminen, talletusten tyhjentäminen kassaan, lyhytaikaisten velkojen maksaminen ja sijoitusrahasto-osuuksien hankkiminen ovat kaikki hyviä ja varteenotettavia keinoja nettovarallisuuden kasvattamiseksi.¹²²

Mikäli sopivan ratkaisumallin löytäminen negatiivisen oman pääoman ongelmaan tuntuu haastavalta, voi yrittäjän olla kannattavaa ennakoida veroseuraamukset hankkimalla ennakkoratkaisu Verohallinnolta. Ennakkoratkaisun tarkoituksena on antaa ennakoita tietoa sellaisen yksittäisen asian verotuksesta, joka on verovelvolliselle tärkeä tai jollain tapaa poikkeuksellinen. Tuloverotukseen liittyvä ennakkoratkaisuhakemus tulee tehdä ennen sen ajan päättymistä, jolloin veroilmoitus on annettava. Ennakkoratkaisu on sitova, jos tilanteen todelliset olosuhteet vastaavat hakemuksessa kuvattua tilannetta. Ennakkoratkaisusta voidaan valittaa hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos valituslupa myönnetään.¹²³

6.2 Pääomansijoitus

Negatiivinen oma pääoma voidaan kattaa sijoittamalla yhtiöön niin paljon varoja, että negatiivinen oma pääoma tulee katetuksi. Tähän malliin ei lähtökohtaisesti liity vero-

---

¹²² Ks. esim. Mattila 2008, s. 121–122.

¹²³ Ks. tarkemmin Verohallinto 2013 b.

tuksellisia ongelmia, mutta käytännössä ongelmaksi muodostuu yleensä se, ettei yrittäjällä ole pääomansijoitukseen tarvittavia henkilökohtaisia varoja.¹²⁴

Kun henkilöyhtiön yhtiömieheltä siirtyy varallisuutta henkilöyhtiölle, siirtyy pääsääntöisesti myös omistusoikeus yhtiölle. Erikseen voidaan kuitenkin sopia, että vain käyttöoikeus siirtyy. VSVL 4.4 §:n mukaan kiinteistön luovutuksesta avoimeen yhtiöön, kommandiittiyhtiöön ja osakeyhtiöön on suoritettava varainsiirtoveroa. Kiinteistöjen siirtäminen tulee toteuttaa MK 2 luvun 1 §:n mukaisesti. Säännöksen mukaan luovutus on tehtävä kirjallisesti. Luovutus ei ole sitova ja omistusoikeus jää yhtiömiehelle, jos luovutusta ei ole tehty MK 2 luvun 1 §:ssä määritellyllä tavalla. Tällöin on kyse tase-lainauksesta. Kiinteistö on yksityisoikeudellisesti yhtiömiehen omaisuutta ja vero-oikeudellisesti yhtiön omaisuutta. Toimenpide ei ole hyvän kirjanpitotavan mukainen, sillä se ei noudata varovaisuuden periaatetta. Kirjanpitolautakunta totesi lausunnossaan KILA 28.5.2002/1681, että varovaisuuden periaatteen mukaan yhtiön omaa pääomaa ei saa esittää todellista suurempana. Toisaalta tase ei anna oikeaa ja riittävää kuvaa yrityksen taloudellisesta asemasta, jos kiinteistö jätetään kirjaamatta. Näin ollen kiinteistö on kirjattava taseeseen, mutta liitetiedoissa on annettava selvitys kiinteistön omistusoikeudesta. Taselainaus aiheuttaa ongelmia, kun henkilöyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi, koska rajoitetun vastuun periaatteen mukaan osakeyhtiöllä ja sen osakkailla on toisistaan erilliset varat. Osakkaalla ei siis ole enää omistusoikeutta yhtiön varallisuuteen.

Yhtiömiehen on mahdollista esimerkiksi sijoittaa omassa tai perheen käytössä oleva asunto yhtiöön, jolloin asunnosta tulee osakeyhtiön nettovarallisuuteen kuuluvia varoja. Osakeyhtiössä osakkaan omassa käytössä oleva asunto on poikkeuksellisessa asemassa pääomatulo-osuutta laskettaessa, kun asunto kuuluu osakeyhtiön varoihin. Tällöin TVL 33b.3 §:n mukaan asunnon arvo vähennetään osakkaan osakkeiden matemaattisesta arvosta, kun verotuksessa lasketaan osinkojen jakautumista pääoma- ja ansiotulo-osinkoihin. Edellytyksenä on, että osakas ei ole työsuhteessa osakeyhtiöön vaan kyseessä on TyEL 7 §:n mukainen yrittäjäosakas. Yrittäjäosakas on johtavassa asemassa oleva toimihenkilö, joka omistaa enemmän kuin 30 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai jolla on yksin enemmän kuin 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Yrit-

---

¹²⁴ Järvenoja 2007, s. 570.

täjäosakkaana pidetään myös henkilöä, joka yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa yli 50 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai yli 50 prosenttia yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, josta osakkaan osuus on enintään 30 prosenttia. Yrittäjäosakkuutena pidettävä asema voi muodostua myös silloin, kun henkilö omistaa osakkeet välillisesti toisen yhtiön kautta.¹²⁵ YEL 3 §:n 4 momentin mukaan johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä ovat esimerkiksi toimitusjohtaja tai muu johtaja sekä yhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen. Perheenjäsenenä taas pidetään puolisoa sekä iästä huolimatta samassa taloudessa asuvia omia tai puolison suoraan etenevässä tai takanevassa polvessa olevia sukulaisia. Jos molemmat puoliset ovat osakkaita ja johtavassa asemassa olevia sekä asuvat omassa tai perheen asunnossa, vähennetään molempien puolisojen osakkeiden arvoista puolet asunnon arvosta riippumatta siitä, miten omistussuudet ovat todellisuudessa jakautuneet puolisojen kesken.¹²⁶

Asunnon arvo vähennetään osakkaan osakkeiden matemaattisesta arvosta, jos osakas on käyttänyt yhtiön varoihin kuuluvaa asuntoa omana tai perheensä asuntona verovuoden aikana eli sen vuoden aikana, jona osakas on saanut osingon. Lainsäädännössä ei ole erikseen täsmennetty asunnon käyttämistä tai asetettu minkäänlaista aikarajaa asunnon käytölle. Asunto voi olla myös muukin kuin vakituinen asunto. Asunnon arvona vähennettävä määrä lasketaan saman tilikauden taseesta, josta yhtiön nettovarallisuus ja osakkeiden matemaattinen arvo on laskettu. Lisäksi edellytyksenä on, että yrittäjäosakkaan asema on täyttynyt ennen osingon nostettavissaolovuotta viimeksi päättyneen tilikauden lopussa.¹²⁷

Pääomansijoitus on verovapaa, jos yhtiömies on luonnollinen henkilö, joka sijoittaa TVL 48.1 §:n 1 kohdassa tarkoitettuna omana asuntona käytetyn kiinteistön tai osakehuoneiston yhtiöön. Omassa tai perheen käytössä olevan asunnon tai kiinteistön sijoittaminen yhtiöön on kuitenkin osakkaan kannalta äärimmäisen kallis ja epäedullinen tapa tehdä pääomansijoitus yhtiöön. Omassa tai perheen käytössä olevan asunnon sijoittaminen osakeyhtiöön ei ole suositeltava ratkaisu, sillä se aiheuttaa monia verotuksellisia ongelmia. Osakas ei voi enää asua asunnossa ilmaiseksi. Osakkaan tulisi maksaa käypää vuokraa osakeyhtiölle. Kiinteistön luovutuksesta on suoritettava varainsiirtoveroa

---

¹²⁵ Verohallinto 2012.

¹²⁶ Verohallinto 2012.

¹²⁷ Verohallinto 2012.

VSVL 4.4 §:n mukaan. TVL 41.4 §:n perusteella sijoitusta ei lueta yhtiön nettovarallisuuteen. Hallituksen esityksessä tätä perusteltiin sillä, että pääomatulo-osuutta laskettaessa on tärkeää rajata yritysvarallisuus ja maatalouden varallisuus verovelvollisen muista varoista ja veloista.¹²⁸

Henkilöyhtiön yhtiömies voi rahoittaa lisäpanoksen myös esimerkiksi pankista otetulla velalla. Vieraan pääoman ehtoinen rahoitus merkitsee kuitenkin koronmaksuvelvollisuutta ja lainaa tulee lyhentää rahoittajan kanssa sovitun suunnitelman ja maksuajan mukaisesti. Lisäksi pankkilainalle on tyypillistä, että sille vaaditaan hyväksyttävä vakuus, esimerkiksi asunto-osake. Vakuudet voivat asettaa rajoituksia lainarahan saamiselle, jos yrityksen rahoitustarpeet ovat kriittisiä. Jos yritys ei selviydy lainan takaisinmaksusta, voi lainanantaja pahimmassa tapauksessa hakea yrityksen konkurssiin. Lisäksi lisäpanoksen tekemiseen otettua velkaa ei pidetä yhtiöosuuden hankintavelkana, kun se aiheutuu pääomansijoitusten ja kertyneiden voitto-osuuksien ylittävistä yksityisotoista. Lainan katsotaan kohdistuvan osakkaan yksityistalouteen, minkä vuoksi korot ovat vähennyskelpottomia osakkaan verotuksessa.¹²⁹

Verotuksen kannalta edullisinta voi olla uuden yhtiömiehen hankkiminen, joka sijoittaa pääomapanoksen yhtiöön. Oman pääoman ehtoinen rahoitus on vakuudetonta ja uudella yhtiömiehellä korollista velkaa pidetään TVL 58.6 §:n mukaisena yhtiöosuuden hankintavelkana, jonka korot ovat vähennyskelpoisia. Muodonmuutoksessa yhtiöosuuden hankintavelka muuttuu osakkeiden hankintavelaksi sillä edellytyksellä, että yhtiömiehestä tulee yrittäjien eläkelain piiriin kuuluva osakeyhtiön osakas ja osakeyhtiö harjoittaa elinkeinotoimintaa. Jos nämä vaatimukset eivät täyty, velka muuttuu tulonhankkimisvelaksi.¹³⁰

Pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa yhteisö on saatettu liittää henkilöyhtiöön yhtiömieheksi, kun henkilöyhtiöllä on ollut negatiivinen oma pääoma. Tällä toimenpiteellä on voitu ratkaista negatiivisen oman pääoman ongelma, kun yhtiömieheksi liitetty

---

¹²⁸ HE 200/1992, s. 36.

¹²⁹ Järvenoja 2007, s. 570–571.

¹³⁰ Järvenoja 2007, s. 571.

yhteisö on tehnyt muita yhtiömiehiä selvästi suuremman pääomapanoksen. Muut yhtiömiehet ovat tavallisesti olleet luonnollisia henkilöitä tällaisissa tapauksissa.¹³¹

Etenkin jos yritysmuodon muutos halutaan toteuttaa sen takia, että yritys on siirtymässä uudelle kasvutasolle, voi ulkopuoliseen sijoittajatahoon turvautuminen olla kannattavaa. Tällöin voidaan jopa harkita yrityksen myymistä pääomarahastolle siten, että yrittäjä jatkaa yrityksen johdossa tai osaomistajana eikä näin ollen joudu kantamaan kaikkia liiketoimintaan ja laajentamiseen liittyviä riskejä itse. Useimmiten pääomasijoittaja ei kuitenkaan ole pysyvä omistaja vaan pyrkii irtautumaan yrityksestä ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti. Omistajat antavat pääomasijoittajalle rahoitusta vastaan omistusosuuden yhtiöstä. Pääomasijoittajan tarkoituksena on tarjoamallaan lisäarvolla edistää yrityksen arvonnousua. Arvonnousu realisoituu, kun pääomasijoittaja luopuu omistusosuudestaan yrityksessä. Vaikka pääomasijoittajan tullessa yritystoimintaan mukaan alkuperäisten omistajien omistusosuudet kaventuvat, voi näiden omistuksien arvo olla pääomasijoituksen ansiosta tulevaisuudessa paljon suurempi yrityksen arvonnousun seurauksena.¹³²

Yritys voi olla pääomasijoittajille houkutteleva kohde, jos siihen liittyy runsaita kehitymis- ja kasvumahdollisuuksia. Tavallisesti pääomasijoitukset ovat oman pääoman ehtoisia sijoituksia tai välirahoitusta. Kun pääomasijoittaja tulee mukaan yrityksen toimintaa, alkavat usein myös pankit ja muut lainarahoittajat suhtautua suopeammin luotonantoon, kun liiketoimintaan liittyvät riskit ovat jakautuneet laajemmalle joukolle. Tällöin rahoituksen ehdot ovat yritykselle edullisemmat. Kohtuullinen oman pääoman määrä toimii myös ikään kuin puskurina yllättävien tapahtumien varalle ja parantaa yrityksen omavaraisuuden tunnuslukuja, jotka ovat rahoituspäätösten tekijöille olennaisia signaaleja yritystoiminnan kannattavuudesta ja tuloksellisuudesta.¹³³

Tämä malli voi tuottaa ongelmia esimerkiksi perheyhtiöissä, joissa voi olla todennäköistä, ettei uutta yhtiömiestä haluta ottaa yhtiöön. Yksityisetoista tai tappioista johtuva negatiivinen oma pääoma olisi kuitenkin kannattavaa kattaa jollain tavalla ennen yritysmuodon muutosta, jos korkojen vähennysoikeutta ei haluta rajoitettavan. Pääomansi-

---

¹³¹ Järvenoja 2013, s. 28.

¹³² Ks. FVCA – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2013.

¹³³ Ks. FVCA – Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2013.

joitus voi olla varteenotettava ratkaisu, jos se tehdään muilla tavoin kuin sijoittamalla yhtiön omassa tai perheen käytössä oleva asunto tai kiinteistö.

6.3 Arvonkorotus

Negatiivinen oma pääoma voidaan kattaa arvonkorotuksilla ennen yritysmuodon muutosta. KPL 5 luvun 17 §:n mukaan, jos pysyviin vastaaviin kuuluvan maa- tai vesialueen tai sellaisen arvopaperin, joka ei ole KPL 5 luvun 2a §:ssä tarkoitettu arvopaperi, todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi, taseeseen saadaan merkitä vielä poistamatta olevan hankintamennon lisäksi enintään todennäköisen luovutushinnan ja poistamatta olevan hankintamennon erotuksen suuruinen arvonkorotus. Arvonkorotusta vastaava määrä merkitään omaan pääomaan sisältyvään arvonkorotusrahastoon. Arvonkorotus siirtyy muodonmuutoksessa osakeyhtiön sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon. Muodonmuutoksen yhteydessä arvonkorotus on kuitenkin mahdollista siirtää myös osakepääomaan.¹³⁴ Kun kyseessä on vastaavaa-puolen omaisuuserään kohdistuva realisoitumaton ja verottamaton arvonkorotus, on arvonkorotus ehdottomasti jakokelvotonta varallisuutta osakeyhtiöaikana.¹³⁵

Jos arvonkorotuksia päätetään tehdä, on niiden oikeutus tutkittava sekä muodostamistilanteessa että kaikissa niissä tulevilla tilinpäätöksissä, joissa arvonkorotus aiotaan pitää. Arvonkorotuksia tehtäessä on noudatettava johdonmukaisuutta ja erityistä varovaisuutta, koska arvonkorotusten tekeminen vaikuttaa velkojien suojaan. Samanlaisissa hyödykkeissä on noudatettava samoja periaatteita. Tästä voidaan poiketa vain, jos pystytään esimerkiksi osoittamaan, että arvonnousua voidaan pitää pysyvänä vain tietyillä samanlaisilla hyödykkeillä. Erityinen varovaisuus edellyttää käytännössä ulkopuolisen asiantuntijan arviota hyödykkeiden arvoista ja niiden pysyvyydestä. Arvonkorotuksen

---

¹³⁴ Leppiniemi – Walden 2012, WWW-dokumentti.

¹³⁵ Immonen – Ossa – Villa 2011, s. 8.

perusteet tulee dokumentoida ja säilyttää luotettavalla tavalla. Jos arvonkorotus osoitetaan myöhemmin perusteettomaksi, on se peruutettava.¹³⁶

Oikeuskirjallisuudessa negatiivisen oman pääoman kattamista arvonkorotuksella ei ole hyväksytty, koska menettely avaa veronkiertomahdollisuuksia. Uhkana on, että ylisuurat yksityisöt jäävät kokonaan verottamatta tai yritysmuodon muutoksen myötä ylisuurten yksityisottojen verottaminen osakeluovutuksen yhteydessä ainakin siirtyisi kauas tulevaisuuteen. Tämäkin voitaisiin osakeyhtiöaikana kiertää perinnöllä, lahjalla tai sukupolvenvaihdoshuojennuksella.¹³⁷ Lisäksi arvonkorotusta käyttäessä ei täyty OYL 2 luvun 8 §:n vaatimus, jonka mukaan vain osakkeet, jotka on täysin maksettu, voidaan ilmoittaa rekisteröitäviksi.¹³⁸

Oikeuskäytännössä arvonkorotus on hyväksytty negatiivisen oman pääoman korjaamismenetelmänä. Ratkaisussa KHO 1991 B 508 negatiivinen oma pääoma katettiin käyttöomaisuuteen tehdyllä arvonkorotuksella.

KHO 1991 B 508

Kommandiittiyhtiön liikevaihto oli tilikaudella 1.1.–31.12.1989 ollut 10 271 580 markkaa. Yhtiö oli tehnyt poistoja rakennuksista ja rakennelmista 64 745 markkaa sekä koneista ja kalustosta 309 846 markkaa. Taseessa 31.12.1989 yhtiön rahoitusomaisuus oli ollut 1 141 173 markkaa, vaihto-omaisuus 1 810 362 markkaa ja käyttöomaisuus 4 444 144 markkaa, joten taseen loppusumma oli ollut 7 665 680 markkaa. Vieras pääoma oli ollut 6 196 797 markkaa. Yhtiön käyttöomaisuudessa oli kirjanpitolain 18 §:n perusteella suoritettu 2 500 000 markan suuruinen arvonkorotus. Arvonkorotusta vastaava määrä oli merkitty arvostuseräksi vastattaviin. Yhtiön oma pääoma oli ollut 891 048 markkaa negatiivinen. Yhtiön tappio edelliseltä tilikaudelta oli ollut 645 450 markkaa ja voitto viimeiseltä tilikaudelta 505 382 markkaa. Kommandiittiyhtiö muutettiin osakeyhtiöksi siten, että arvonkorotusrahastosta muodostettiin osakepääoma. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilintarkastajan lausunnon mukaan kommandiittiyhtiön varat riittivät yhtiön velan ja aiotun 100 000 markan suuruisen osakepääoman katteeksi. Näin ollen kommandiittiyhtiöllä olleen negatiivisen pääoman perusteella verotuksessa ei katsottu muodostuvan yhtiön ja osakkaiden välille velkasuhdetta eikä kommandiittiyhtiön negatiivista omaa pääomaa käsiteltyä osakeyhtiön lainasaamisena osakkailta.

---

¹³⁶ Leppiniemi – Walden 2012, WWW-dokumentti.

¹³⁷ Andersson 1993, s. 97–99.

¹³⁸ Järvenoja 2007, s. 573.

KHO katsoi, ettei negatiivisen oman pääoman perusteella syntynyt velkasuhdetta yhtiön ja yhtiömiesten välille, koska yhtiön varat riittivät velkojen ja vähimmäisosakepääoman katteeksi. Samalla KHO antoi hyväksyntänsä arvonkorotuksen käyttämiselle negatiivisen oman pääoman korjaamisessa. Ratkaisua on syytä kritisoida, koska arvonkorotuksen salliminen negatiivisen oman pääoman korjaamisessa on suuri aukko verojärjestelmässä. Myös KHO:n julkaisemattomassa ratkaisussa 1988 T 838 oli kyse samanlaisesta tilanteesta. Siinä arvonkorotus kirjattiin kirjanpitolain vastaisesti yhtiömiesten yksityistilien hyvitykseksi. Negatiivista omaa pääomaa ei kuitenkaan katsottu lainasaamiseksi osakkailta, kun varat riittivät velkojen ja vähimmäisosakepääoman katteeksi. Näiden kahden ratkaisun perusteella voidaan todeta, että KHO arvioi tapauksia vain verooikeudellisen hyväksyttävyyden kannalta.¹³⁹

6.4 Lainasaamiseksi kirjaaminen

Negatiivisen oman pääoman määrä on mahdollista kirjata lainasaamiseksi henkilöyhtiön yhtiömieheltä yritysmuodon muutoksen yhteydessä.¹⁴⁰ ArvL 15.2 §:n mukaan saamista osakkaalta ei kuitenkaan pidetä elinkeinoyhtymän elinkeinotoiminnan varoihin kuuluvana, joten negatiivisen oman pääoman kirjaaminen lainasaamiseksi osakkaalta ei lisää henkilöyhtiön nettovarallisuutta. Lisäksi on kyseenalaista, onko lainasaamiseksi kirjaaminen yhtiöoikeudellisesti sallittua, sillä lainasaaminen on OYL 12 luvun 7 §:n vastainen, jos yhtiöllä ei ole vapaata omaa pääomaa, jonka puitteissa osakaslainoja voitaisiin antaa. Myös hyväksyttävä vakuus on vaadittava. Rahalainaus vastoin OYL 12 luvun 7 §:ää on osakeyhtiörikkomuksena rangaistava teko, joten suositeltavaa on, että yhtiömies maksaisi lainasaamisensa yhtiölle ennen muodonmuutosta. Vaikka lainasaaminen on OYL:n vastainen, on siihen kuitenkin suhtauduttu verotuksessa kuten aitoon velkasuhteeseen.¹⁴¹

---

¹³⁹ Näin Järvenoja 2007, s. 573.

¹⁴⁰ Ks. esim. Järvenoja 2007, s. 574.

¹⁴¹ Vehniä 2000, s. 188.

Kirjanpitolautakunta otti kantaa lausunnossaan KILA 1749/2005 laittomaan varojenjakoon ja totesi, ettei lainan lainvastaisuus muuta yhtiön ja osakkeenomistajan välistä velkasuhdetta. Lainvastaisen osakaslainan kirjanpidollinen kohtelu on samanlaista kuin tavallisen osakaslainan. OYL:n vastainen osakaslaina tulee tavallisten osakaslainojen tavoin merkitä taseessa lainasaamiseksi osakkeenomistajalta. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi liitetiedoissa tulee antaa selvitys niistä seikoista, joiden takia osakaslaina on OYL:n vastainen. Näitä lisätietoja ei tarvitse antaa, jos osakaslaina on epäolennainen tase-erä. Yli vuoden päästä takaisinmaksettavaksi tarkoitettu osakaslaina merkitään taseessa pitkäaikaisiin saamisiin, vaikka lainvastaisuutensa takia se voitaisiin katsoa välittömästi erääntyneeksi.

Lainasaamiseksi kirjaamiseen liittyy peitellyn osingon vaara, koska verotuskäytännössä on monesti katsottu koko lainasaamisen määrä peitellyksi osingoksi. Peitellyn osingon riskin välttämiseksi lainalle on heti osakeyhtiöksi rekisteröimispäivästä lähtien ryhdyttävä maksamaan korkoa.¹⁴² Lisäksi osakkaan todellisena tarkoituksena tulee olla, että laina oikeasti maksetaan takaisin osakeyhtiölle. Tämä voidaan todistaa esimerkiksi velkakirjalla ja takaisinmaksusuunnitelman noudattamisella.

Muodonmuutoksessa henkilöyhtiön saatava yhtiömieheltä muuttuu osakeyhtiön saamiseksi osakkeenomistajalta. Henkilöyhtiön toiminta-aikana syntyneitä negatiivista omaa pääomaa ei pidetä TVL 53a §:ssä tarkoitettuna osakaslainana, koska osakeyhtiö ei todellisuudessa ole lainannut osakkaalle rahaa. Tällöin kyse ei ole todellisesta saatavasta.¹⁴³

Lainasaamiseksi kirjattua negatiivista omaa pääomaa pidetään TVL 33b.5 §:n mukaisena osakkeiden arvosta vähennettävänä rahalainana ja se luetaan yhtiömiehen yhtiöosuuden hankintamenuon.¹⁴⁴ Lainasaamiseksi kirjaamisen verokohtelu on monesti ollut samanlaista kuin jos henkilöyhtiö olisi purettu. Myös silloin negatiivisen oman pääoman osuus lisättäisiin TVL 46.4 §:n perusteella yhtiöosuuden luovutusvoittoon.¹⁴⁵

Lainasaamiseksi kirjaaminen on erittäin käyttökelpoinen ratkaisu etenkin silloin, kun henkilöyhtiössä ei ole riittävästi rahoitusomaisuutta, mutta voittovaroja on kuitenkin

---

¹⁴² Järvenoja 2007, s. 575–576.

¹⁴³ Verohallinto 2013 a.

¹⁴⁴ Verohallinto 2013 a.

¹⁴⁵ Järvenoja 2007, s. 575.

nostamatta. Tällöin on kannattavaa kirjata yksityisöt nostamattomien voittovarojen määräisinä lainasaamiseksi yhtiömieheltä. Näin tehtiin muun muassa tapauksessa KHO 24.9.1998 T 1978. Lainasaamiseksi kirjaaminen on mahdollinen vaihtoehto vain muuttaessa henkilöyhtiö osakeyhtiöksi. Tällainen ratkaisu ei luonnollisesti ole mahdollinen yksityisliikkeen muodonmuutoksessa, koska elinkeinonharjoittaja ei voi tehdä itsensä kanssa sitoumuksia.¹⁴⁶

6.5 Negatiivisuuden siirtäminen osakeyhtiöön

Neljäntenä vaihtoehtona voidaan siirtää negatiivinen oma pääoma osakeyhtiön vapaan oman pääoman negatiivisuudeksi.¹⁴⁷ Vapaa oma pääoma tarkoittaa osakeyhtiön vapaasti jakokelpoisia varoja. OYL 8 luvun 1 §:n mukaan oma pääoma jakautuu osakeyhtiöissä sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan. Sidottua omaa pääomaa ovat osakepääoma, kirjanpitolain mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto sekä uudelleenarvostusrahasto. Muu oma pääoma on vapaata. Positiivinen vapaa oma pääoma sisältää tavallisesti yhtiön voittovarat, aikaisempien tilikausien voitot, vapaaehtoiset rahastot ja SVOP-rahaston. Negatiivisen vapaan oman pääoman eriä taas ovat esimerkiksi aikaisempien tilikausien tappiot ja negatiiviset rahastot. Negatiivisen oman pääoman kirjaaminen osakeyhtiön vapaan oman pääoman negatiivisuudeksi siis vähentää jakokelpoisia varoja, sillä osakeyhtiö saa käyttää osingonjakoon enintään vahvistetun taseensa mukaisen jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrän.¹⁴⁸

Tätä mallia Verohallinto käyttää ikään kuin olettamana, jos muodonmuutos on TVL 24 §:n mukainen eikä verovelvollinen itse ota kantaa negatiivisen oman pääoman ongelman ratkaisemiseen.¹⁴⁹ Tähän vaihtoehtoon ei liity verotuksellisia ongelmia, jos varat käyvin arvoin laskettuna riittävät osakepääoman ja velkojen katteeksi. Osingonjaon kannalta aiheutuu kuitenkin ongelmia, sillä tämän mallin mukaan osinkoa voidaan jakaa

---

¹⁴⁶ Verohallinto 2013 a.

¹⁴⁷ Järvenoja 2007, s. 570.

¹⁴⁸ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 60.

¹⁴⁹ Verohallinto 2013 a.

vasta sitten, kun oman pääoman negatiivisuus on katettu osakeyhtiöaikana kertyneillä verotetuilla voittovaroilla.¹⁵⁰

Jos varat eivät riitä käyvin arvoin laskettuna osakepääoman ja velkojen katteeksi, ei tämä malli ole mahdollinen.

6.6 Tulorahoitus

Tulorahoitus on yksi ratkaisu oman pääoman ongelman ratkaisemiseksi. Tulorahoitusta muodostuu, kun yritykseen tulee enemmän rahaa kuin sieltä lähtee. Tällöin kassavirta on positiivinen. Tulorahoituksen jättäminen yritykseen kasvattaa omaa pääomaa. Tulorahoitus ei kuitenkaan ole tehokas keino vaikuttaa oman pääoman määrään. Käytännössä se voi olla vaihtoehtona todella hidas, minkä vuoksi sitä ei tarkemmin käsitellä tässä tutkielmassa. Oman pääoman paikkaaminen positiiviseksi halutaan yleensä toteuttaa nopealla aikataululla, kun kyseessä on yritysmuodon muutoksen aiheuttama tarve. Oman pääoman mahdollisimman nopea kasvattaminen taas edellyttää useimmiten osakkaan tekemiä lisäsjouituksia yhtiöön.¹⁵¹

6.7 Velkojen jättäminen edeltävään yhtiömuotoon

Muodonmuutoksessa on otettava huomioon, ettei kaikkia yrityksen varoja ja velkoja tarvitse siirtää osakeyhtiöön. Osa veloista voidaan jättää edeltävään yritysmuotoon, mikä voi korjata negatiivisen oma pääoman ongelman. Tällöin myös edeltävä yritys jää voimaan. Tässä on kuitenkin noudatettava varovaisuutta, jotta yrityksen identiteetti säilyy eikä jatkuvuuden periaatteen toteutuminen vaarannu.

Kun velkaa ei sijoiteta uuteen osakeyhtiöön, ei osakeyhtiön luonnollisesti tarvitse vastata velasta. Vastuu velasta syntyy osakeyhtiölle vain, jos velka siirretään osakeyhtiöön

---

¹⁵⁰ Järvenoja 2007, s. 570.

¹⁵¹ Villa – Ossa – Saarnilehto 2007, s. 238.

muodonmuutoksen yhteydessä. Tällöin liikkeen- tai ammatinharjoittaja tai henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies vapautuu velkavastuusta vain, jos velkoja vapauttaa hänet velkavastuusta. Jos ennen muodonmuutosta syntynyt velka myöhemmin siirretään osakeyhtiöön, ei liikkeen- tai ammatinharjoittaja tai henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies vapaudu vastaamasta velasta.¹⁵²

---

¹⁵² Immonen 2011, s. 423–424.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yritysmuodon muutos tulee ajankohtaiseksi useimmiten silloin, kun halutaan helpottaa pääoman hankintaa tai rajoittaa liiketoimintaan liittyviä riskejä. Yritysmuodon muutoksissa on tavanomaisinta siirtyä yksinkertaisemmasta yritysmuodosta, kuten yksityisliikkeestä tai henkilöyhtiöstä, hallinnollisesti ja verotuksellisesti monimutkaisempaan muotoon, esimerkiksi osakeyhtiöön¹⁵³. Oman pääoman määrä ja rakenne ovat olennainen verosuunnittelun kannalta huomioon otettava asia, kun yritysmuotoa muutetaan monimutkaisemmaksi¹⁵⁴. Oma pääoma voi muodostua negatiiviseksi tappioiden tai yksityisottojen takia, sillä yksityisillä elinkeinonharjoittajilla ja henkilöyhtiön osakkailla on mahdollisuus nostaa yrityksestä enemmän varoja kuin mitä he ovat aikoinaan yritykseen sijoittaneet tai minkä verran yritys on tuottanut voittoa. Verosuunnittelullisesti on kannattavaa nostaa nostamattomat voittovarot ennen osakeyhtiöksi muuttamista, koska kyseiset voittovarot on jo kertaalleen verotettu osakkaan henkilökohtaisessa verotuksessa.

Negatiivinen oma pääoma voi muodostua ongelmaksi yritysmuodon muutoksessa, sillä edellytyksenä osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemiselle on, että yhtiön nettovarot riittävät käyvin arvoin laskettuna velkojen ja osakeyhtiön sidotun oman pääoman katteeksi. Yritysmuodon muutos ei ole mahdollinen, jos OYL 3 §:n vähimmäisosakepääoman edellytykset eivät täyty. Osakeyhtiötä perustettaessa vähimmäisosakepääoman määrä on OYL 3 §:n mukaan yksityisellä osakeyhtiöllä 2 500 euroa ja julkisella osakeyhtiöllä 80 000 euroa. Lisäksi negatiivinen oma pääoma voi vaikuttaa korkojen vähennysoikeuteen ja yhtiöosuuden luovutusvoiton verotukseen.

Negatiivisen oman pääoman ongelmaa on sivuttu lainsäädännössä vain EVL 18.2 §:ssä ja TVL 46.4 §:ssä. EVL 18.2 § sisältää yksityisiä liikkeen- ja ammatinharjoittajia sekä henkilöyhtiöitä koskevan korkojen vähennysoikeuden rajoituksen, jonka mukaan korkoja ei voi vähentää elinkeinotoiminnan tulolähteessä siltä osin kuin ne kohdistuvat yhtiömiehen yksityistalouden rahoittamiseen, sillä tällöin ne eivät liity harjoitettuun elinkeinotoimintaan. Negatiivista jäännöstä vastaavan määrän yrityksen veloista katsotaan kohdistuvan yksityistalouden rahoittamiseen eikä sitä vähennetä nettovarallisuuden las-

---

¹⁵³ Järvenoja 2007, s. 512.

¹⁵⁴ Järvenoja 2008, s. 373.

kennassa elinkeinotoimintaan kohdistuvana velkana.¹⁵⁵ Hallituksen esityksen mukaan, jos oma pääoma muodostuu negatiiviseksi yksityisottojen takia, ei yksityisottoja ole katettu yrityksen tulorahoituksella, vaan yrityksen ottamaa velkaa on käytetty yhtiömiehen yksityistalouden rahoittamiseen.¹⁵⁶

TVL 46.4 § käsittelee negatiivisen oman pääoman lisäämistä yhtiöosuuden luovutusvoittoon. Henkilöyhtiön yhtiömiehen luovuttaessa yhtiöosuutensa, lisäään negatiivisen oman pääoman osuus luovutusvoittoon TVL 46.4 §:n perusteella. Negatiivisen oman pääoman omaava henkilöyhtiö saatetaan haluta muuttaa osakeyhtiöksi ennen yhtiöosuuksien myyntiä, jotta myynnin veroseuraamukset olisivat lievemmat. Osakeyhtiöaikana negatiivisen oman pääoman osuutta ei lisätä luovutusvoittoon TVL 46.4 §:n mukaisesti, koska kyseessä on osakekauppa eikä yhtiöosuuden myynti. Tällainen menettely saatetaan kuitenkin katsoa veron kiertämiseksi. Täten negatiivinen oma pääoma voi mahdollisesti aiheuttaa muodonmuutoksen jälkeen VML 28 §:n soveltamisen, jos kyseessä katsotaan olevan sarjatoimi. Tällaisista tilanteista ei ole kuitenkaan oikeuskäytäntöä, joten toimenpiteen verokohtelusta ei ole täyttä oikeudellista varmuutta.

EVL 18.2 §:n ja TVL 46.4 §:n lisäksi negatiivisen oman pääoman ongelmaa ei ole otettu huomioon lainsäädännössä. AKYL:ia säädettäessä yksi tavoitteista olikin säilyttää avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö joustavina pienyritystoiminnan järjestysmuotoina.¹⁵⁷ AKYL sisältää vain muutaman pykälän, ja yhtiömiehet voivat halutessaan poiketa lähes kaikista AKYL:n säännöksistä. Näin ollen yksityisliikkeen ja henkilöyhtiön muodonmuutostilanteet ovat hyvin vaihtelevia ja tulkinnanvaraisia ja yksiselitteisten tulkintojen tekeminen on hankalaa.

Veroseuraamusten välttämiseksi ja riskien minimoimiseksi oman pääoman negatiivisuus kannattaa korjata ennen yritysmuodon muutosta. Käytännössä negatiivisen oman pääoman ongelma kannattaa yritysmuodon muutoksessa ratkaista jollain näistä neljästä eri tavasta: sijoittamalla yhtiöön lisäpääomaa ennen yritysmuodon muutosta, tekemällä arvonkorotus käyttöomaisuuteen kuuluvaan varallisuuteen, kirjaamalla oman pääoman negatiivisuus lainasaamiseksi yhtiömieheltä tai siirtämällä oman pääoman negatiivisuus

---

¹⁵⁵ Immonen – Ossa – Villa 2012, s. 79.

¹⁵⁶ HE 203/1992, s. 15.

¹⁵⁷ HE 6/1987, s. 3.

osakeyhtiön vapaan oman pääoman negatiivisuudeksi. Periaatteessa negatiivisuus voidaan kattaa myös tulorahoituksella, mutta se on käytännössä melko hidas vaihtoehto ja edellyttää yritysmuodon muutoksen kauaskantoista suunnittelua. On myös mahdollista jättää osa veloista edeltävään yhtiömuotoon, mikä voi korjata negatiivisen oman pääoman ongelman. Tässä tulee kuitenkin noudattaa varovaisuutta, jotta jatkuvuus ja identiteetti säilyvät.

Sopivan negatiivisen oman pääoman ongelman ratkaisumenetelmän löytäminen on aina tapauskohtaista ja riippuu suuresti yritysmuodon muutoksen olosuhteista sekä yrittäjän varallisuustilanteesta ja omista yritystoimintaan liittyvistä intresseistä. Yksityisliike ja henkilöyhtiö ovat hyvin joustavia yritysmuotoja, joten niitä koskevat muodonmuutostilanteet voivat olla erittäin vaihtelevia ja tulkinnanvaraisia. Näin ollen yksiselitteiset tulkinnat eivät useimmiten ole lainkaan mahdollisia eikä negatiivista omaa pääomaa koskevaa lainsäädäntöä ole. Täten ongelman tarkastelu pohjautuu lähinnä KHO:n ratkaisuihin ja oikeuskirjallisuuteen.

Negatiivinen oma pääoma saattaa tietyissä tilanteissa johtaa peiteltyyn osingon verottamiseen. Etenkin ennen yritysmuodon muutosta tehdyt yksityisotot voivat johtaa peiteltyyn osingon verottamiseen ja ne ovatkin aiheuttaneet runsaasti oikeudellisia tulkinta- ja rajanvetotilanteita. Yritysmuodon muutosta toteutettaessa on olennaista suunnitella tarkkaan, missä vaiheessa yksityisottoja tehdään ja minkä verran varoja on kannattavaa nostaa yrityksestä. Oikeuskäytännön ratkaisujen perusteella voidaan tehdä päätelmiä siitä, miten yksityisottojen verokohtelu ja peiteltyyn osingon riski käyttäytyvät tämänhetkessä oikeustilassa.

2000-luvulla KHO:n kanta on selvästi täsmentynyt sen suhteen, milloin peiteltyyn osingon verottaminen voi tulla kyseeseen. Ratkaisussa KHO 2007:63 tuli hyvin ilmi, millä kriteereillä tämänhetkessä oikeustilassa yksityisottoja voidaan verottaa peiteltyinä osinkona. Yksityisottojen tulee olla poikkeuksellisen suuria verrattuna aikaisempiin tilikausiin tai siihen, mitä voidaan pitää normaalina yksityisottojen määränä yrittäjän toimeentuloa varten. Lisäksi niiden tulee olla tehty juuri ennen yritysmuodon muutosta ja on oltava selvää, että yksityisotot on tehty veron välttämisen tarkoituksessa eivätkä ne vastaa asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Negatiivista omaa pääomaa on siis yksityisottoja tekemällä keinotekoisesti kasvatettu yritysmuodon muutoksen takia. Nämä

peitellyn osingon kriteerit on syytä ottaa huomioon yritysmuodon muutosta suunniteltaessa.

Yksityisottojen tekeminen on sekä yhtiö- että vero-oikeudellisesti perusteltua, mutta joitakin muutoksia lainsäädäntöön olisi tehtävä ongelmien vähentämiseksi. Varallisuuspiirien luonteiden muuttuminen yritysmuodon muutoksissa tulisi ottaa paremmin huomioon yritysmuodon muutoksia koskevassa lainsäädännössä. Oman näkemykseni mukaan paras ratkaisu negatiivisen oman pääoman ongelmaan voisi olla se, että yksityisotot, joiden takia oma pääoma muodostuu negatiiviseksi, verotettaisiin yhtiömiehen tulona sinä verovuonna, jona ylisuuret yksityisotot on tehty. Tällöin ylisuurten yksityisottojen tekeminen olisi lainsäädännöllisesti yhä mahdollista, mutta yhtiömiehillä ei olisi samanlaista kiusausta niiden tekemiseen kuin tämänhetkisessä oikeustilassa.